

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel
G. E. V. L. van Zuylen,
21 Maart 1900.

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . . HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGDIENST . . . . . TELEFOON 4519.

„Het Koloniaal belang
is een algemeen
Nederlandsch belang”.

KOLONIAAL

ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST”:
TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor Administratie en Verandering van Woonplaats wende men zich tot
den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor Advertentiën tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20,
Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN
moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie”, en gezonden
aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

Venduhuis „DIE HAGHE” Dagelijks gelegenheid tot inbreng van goederen ter
publieke veiling. Men betaalt **4 pCt** van de opbrengst
der verkochte goederen. De Directie: H. KRUK.

INHOUD: Rede. — Vereeniging „Koloniaal Onderwijs-
Congres. — Zomer-Conferenties voor Zendingsstudie
te Ermelo. — Persoverzicht. — Stemmen uit de Eur.
Pers in Ned.-Indië. — Suriname. — Curaçao. —
Wat de Inlander zegt. — Wat de Chinees vertelt. —
Van Vreemde Koloniën en Verre Landen. — Oost-
en West-Ind. Lit.-Overzicht. — Leestafels. — Med.

REDE

uitgesproken door den Voorzitter der Vereeniging „Oost
en West”, den Heer C. R. BAKHUIZEN VAN DEN
BRINK, bij gelegenheid van de Jaarlijksche
Algemeene Vergadering op 6 Juli 1918
te Apeldoorn.

„De gevolgen van de droeve tijdsomstandigheden
werden ook door de vereeniging gevoeld. De onge-
regelde verbinding met onze koloniën, de steeds stij-
gende prijzen, de verminderde toetreding van nieu-
we leden, waren belemmeringen voor haren vooruit-
gang.” Aldus vangt ons jaarverslag over 1917 aan.
Niettemin ademt het verslag een bevredigenden
geest. Dat het aantal leden met niet meer dan 38
achteruitgang en bij het einde van het jaar 2551 be-
droeg, geeft — de tijdsomstandigheden in aanmer-
king genomen — geen reden tot ontmoediging, al
blijft het onze wensch, dat een grooter percentage
van de miljoenen Nederlanders in Europeesch en
in Tropisch Nederland ons hunne belangstelling en
deelneming betoonen, en dat het ons gelukken moge
door steeds meer sprekende bewijzen onzer goede be-
doelingen, van den ernst van ons streven, het ver-
trouwen te winnen van de Indonesiërs.

Dankbaar gevoelen wij ons jegens allen, die ook
in het laatst afgelopen jaar ons hun steun en
medewerking verleenden, in het bijzonder jegens
de Regeering, die ons niet alleen geldelijk bleef
steunen, waardoor wij in staat waren, nuttig werk
te blijven doen in het gemeenschappelijk belang
van Indië en Nederland, maar ons het vooruit-
zicht schonk, eerdaags een tehuis te kunnen
openen ten behoeve van de Inlanders uit den
dienstbaren stand, die in dit voor hen vreem-
de land hulp of voorlichting noodig hebben.
De grootste moeilijkheid daarbij voor het oogenblik
is, om een geschikt huis te vinden. Maar in elk ge-
val, dat reeds jaren door onze vereeniging gedragen
plan, staat nu verwezenlijkt te worden.

Uit de verslagen der afdelingen, van de Studie-
commissie, van de Commissie voor West-Indië, van
den Inlichtingendienst enz., zult gij bespeurd heb-
ben, hoe ieder naar zijn vermogen werkzaam is ter
bereiking van ons doel, en, vertrouwend op de ein-
delijke zegepraal van het goede, ondanks ondervon-
den teleurstelling, hunne idealen niet loslaten.

Het verslag van de Studie-commissie spreekt op-
nieuw van teleurstelling bij het zoeken van aanraking
met de studeerende jongelieden uit Ned.-Indië, maar
bewijst tevens hoe zij o.a. door samenwerking met
een overeenkomstig doel nastrevende vereenigingen
en door een beroep op medewerking uit Indië, goede
verwachting blijft koesteren en den moed niet op-
geeft.

Onze West-Indische Commissie heeft in een

harer laatste vergaderingen het denkbeeld te berde
gebracht, voor samenwerking tot stand te brengen met
het bureau van handelsinlichtingen, dat onder de
leiding staat van den heer Kamerling Onnes te Am-
sterdam.

De Redactie-commissie blijft met ijver hare krach-
ten wijden aan het „Koloniaal Weekblad”; zij mag
er zich in verheugen, dat het blad steeds meer lezers
trekt.

Mogen wij, zoo voortgaande in immer stijgen-
de mate blijven werken in het waarachtig belang van
onze Indië, tot eer van Nederland!

De herdenking dit jaar door hier te lande vertoe-
vende Javanen van het tienjarig bestaan van de Ja-
vansche vereeniging „Boedi Oetomo” oogstte het
bewijs, hoe vele Nederlanders van harte instemden
met die huldebetuiging. Met voldoening mogen wij
ook begroeten de totstandkoming hier te lande van
Mudato, de vereeniging tot bestudeering van de mu-
ziek, den dans en de tooneelkunst van Oost- en West-
Indië. Geen edeler band kan de menschen van ver-
schillenden stand of afkomst verbinden dan de gul-
den band der kunst.

Dit zijn verheugende teekenen in den don-
keren tijd, dien wij beleven, waar zelfs de
naaste toekomst nog door een dichten sluier be-
dekt is. Het schijnt alsof Europa op het toppunt der
beschaving aangeland is, en de Westersche rijken
staan voor een diepen val, zooals de bijbelboeken ons
verhalen van de oud-Aziatische rijken. Terwijl
Europa bezig is, een nieuw hoofdstuk te verwerke-
lijken tot de boeken der Koningen of tot de Krony-
ken, wordt in Azië het ontwaken, de ontwikkeling
van een nieuw, jong leven waargenomen. Wie kan
in de toekomst zien? Zal de geschiedenis zich her-
halen en een nieuwe groote volksverhuizing zich
gaan ontwikkelen?

Wat ook het toekomstig lot der wereldrijken moge
zijn, laten wij, Nederlanders, intusschen in betrek-
king tot onze Indië blijven ijveren voor den bloei
en de welvaart van die landen, welke gedurende
eeuwen met ons zijn verbonden geweest, ons niet
weerbarstig betoonen tegen den geest der tijden,
vrienden en beschermers zijn van een nieuwe, jonge,
wezenlijke beschaving en... wanneer men ons zou wil-
len verwijten, als kinderen van een vroegeren tijd,
bezien in een nieuwer licht, fouten te hebben be-
gaan, blijk geven, dat ook wij met den tijd zijn mede-
gegaan en den rijperen geest inademen van een jon-
ger tijdvak.

Wat ook het einde zij, Nederland streve er naar,
zijn eervollen naam in de wereldgeschiedenis te be-
houden, doch tevens dankbaar te worden vermeld in
de algemeene geschiedenis der menschheid!

Vereeniging „Koloniaal Onderwijs-Congres”.

Gaarne geven wij meerdere bekendheid aan het
volgende rondschriften:

Aan Leden en Belangstellenden.

L. S.

Het Bestuur van voormeld Congres heeft de eer
voor het volgende Uwe gewaardeerde aandacht te
verzoeken:

In gewone omstandigheden zou krachtens het in
1916 genomen besluit het tweede Koloniaal Onder-
wijs-Congres gehouden zijn in de laatste dagen van
Augustus van dit jaar. Als gevolg van de slechte
postverbinding ontbreken echter nog eenige prae-
adviezen uit Oost- en West-Indië, die van groot be-
lang zijn.

Op een op 31 Mei j.l. gehouden Bestuursvergade-
ring is daarom besloten het Congres uit te stellen
tot de eerste dagen van October a.s. Hierbij is ook
in het oog gehouden, dat in October de reiskosten
lager zullen zijn, en dat het, in verband met het
einde van het badseizoen te Scheveningen, gemakke-
lijker zal vallen niet te kostbare verblijfvoorwaarden
te bedingen voor de van elders komende leden van
het Congres.

De door sommigen geopperde gedachte om wegens
de moeilijke tijdsomstandigheden het Congres tot
1919 te verdagen, is na overweging verworpen, ééns-
deels omdat dan de omstandigheden nog moeilijker
kunnen zijn en niemand voorspellen kan, wanneer
zij weer normaal zullen worden, anderdeels — en dit
is o.i. de meest afdoende reden — omdat het Con-
gres geen feestelijke bijeenkomst is, doch een zeer
ernstig doel beoogt: de bevordering van het onder-
wijs in het Nederlandsche grondgebied buiten Euro-
pa, en dit doel niet mag worden teruggedrongen door
moeilijkheden van materiëlen aard, die met eeni-
gen goeden wil te overwinnen zijn.

Zooals vroeger werd bericht, is de geldelijke uit-
komst van het eerste Congres geweest, dat van het
noodig gebleken bedrag, zijnde f 5053.96½, is ge-
bruikt f 1890.81, uit de door Z.E. den Minister van
Koloniën verstrekte gelden, f 1890.91 uit het Waar-
borgfonds en f 1272.34½, zijnde hetgeen door leden
en andere bezoekers van het Congres is opgebracht.

De Minister had bezwaar hetgeen overgebleven
was van het geopend crediet ten bate van het tweede
Congres te doen komen, doch verklaarde zich bereid
op de begroting van dit jaar daarvoor een nieuw
crediet uit te trekken.

Dit is geschied tot een maximum van f 2000.—,
met dien verstande dat, evenals in 1916, daarover
slechts beschikt kan worden voor de helft van een
mogelijk tekort.

Na het eerste Congres hebben zij, die het Waar-
borgfonds hadden helpen vormen, de welwillendheid
gehad datgene, wat tengevolge van den Regeerings-
steun ongebruikt was gebleven, zijnde een som van
f 1224.79, in de kas van het Congresbestuur te laten.

Hoe groot het aantal zal zijn van hen, die zich
voor het tweede Congres zullen laten inschrijven, is
niet met eenige zekerheid te zeggen. Aannemende
dat dit ongeveer gelijk zal zijn aan dat van 1916,
zouden wij in ronde sommen kunnen beschikken over
f 1200.— + f 1200.— (Waarborgfonds) + f 2000
(Regeeringssteun) = f 4400.—.

Op grond van de hooge druk- en papierkosten is
ons Bestuur niet gerust, dat dit laatste bedrag vol-
doende zal zijn. Overwogen is het Congres te beper-
ken tot twee dagen, doch al mocht dat mogelijk blij-
ken, dan zal dat geen invloed hebben op den meest
drukkenden post onzer begroting: de openbaarmak-
ing der prae-adviezen. Het zou toch tegenover de
personen, die de welwillendheid gehad hebben hun

Men vrage prospectus voor
het doen uitvoeren volgens
teekeningen en bestek van in-
wendige verbouwingen, sani-
taire en electr. installaties, enz.

N.V. voor Binnenhuis-architectuur en Meubelkunst
CORN. VAN DER SLUIJS

Directeur.

Oude Molstraat 12 f Den Haag Telefoon 4782

Geheele wooninrichtingen,
Meubels naar eigen ontwer-
pen, Stoffen, Behangsels, Ta-
pijten, Lampen, enz.

gedachten in geschrift te brengen, niet geoorloofd zijn eenige dier prae-adviezen niet te doen afdrucken. Het zou ook zeker niet in het belang zijn van de zaak, die wij voorstaan.

Het Bestuur van de Vereeniging: Het Koloniaal Onderwijs-Congres spreekt daarom den wensch uit, dat U, na van het bovenstaande te hebben kennis genomen, de Vereeniging zult willen steunen bij het nakomen van den plicht, dien zij tegenover Oost- en West-Indië op zich heeft genomen. Hierbij is daarvoor een biljet ter invulling gevoegd (terugzending s.v.p. aan de Penningmeesteres).

Het Bestuur voornoemd,

- Mr. J. H. ABENDANON, Voorzitter.
 Dr. N. ADRIANI,
 C. R. BAKHUIZEN VAN DEN BRINK,
 Dr. C. J. VINKESTEIJN,
 Onder-Voorzitters.
 Ch. H. Th. J. EIJBERGEN.
 D. VAN GEUNS, Secretaris.
 M. S. VAN DER WILLIGEN,
 Penningmeesteres, Van Bleiswijkstraat 69.

Zomer-Conferenties voor Zendingstudie te Ermelo.

25 Juli—3 Aug. en 5—10 Aug. 1918.

Het programma dezer Conferenties, op overeenkomstige wijze als vorige jaren ingericht, bevat voor de Ochtendvergaderingen (welke gewijd zijn aan de behandeling van onderwerpen in verband met zendingsofvoeding en de praktische beoefening van zendingstudie) o.m. de volgende besprekingen: *Over plaatselijke actie en hare organisatie. Zendingsgeschiedenis en Bijbelkennis* (Dr. G. P. Marang, N.H. pred. Utrecht); *Zendingsonderwijs op de Lagere School* (G. Meima, Chr. kweeksch. Groningen; alleen 1e Conf.); *Een bij 't onderwijs verwaarloosd deel der kerkgeschiedenis* (K. Wielemaker, Biggekerke, alleen 2e Conf.) De drie laatst genoemde onderwerpen houden allen verband met een door K. Wielemaker geschreven boek: *School en Zending* (handleiding bij 't Zendingsonderwijs, in 't bijzonder op de Lagere School en bij de Bijbelsche Geschiedenis). — De tweede helft van elken ochtend is bestemd voor de *studiegroepen en cursussen*, voor de praktische voorbereiding van (kring)leiders. De volgende cursussen zijn voorbereid, allen in verband met reeds verschenen of nog in bewerking zijnde handboeken voor Zendingstudie.

De Islam, door Ds. M. Lindenborn, Dir.-Secr. Ned. Zend. (beide Conferenties). — *De Zending in Midden-Celebes* (Posso), door Dr. N. Adriani (alleen 1e Conf.); — *De Zending in Ned. Nieuw Guinea*, door ds. Joh. Rauws, Zendingdirector Utr. Zend. Ver., (alleen 2e Conf.); *De Zending in Suriname*, door L. Schütz, Zend.-leeraar Broedergem; — *Hedendaagsche Zending in Onze Oost*, door J. W. Gunning, Secretaris Z. S. R. (beide Conf.)

In de Avondvergaderingen zullen de volgende referaten en toespraken gehouden worden:

Zending en Wereldleven (Dr. H. Kaajen, Ger. Pred., Rotterdam); *Zending en Volksleven* (Prof. Dr. A. van Veldhuizen, Groningen); — *Zending en Kerkelijk leven* (Ds. G. H. Wagenaar, N.-H. pred. te Rotterdam); — *Zending en persoonlijk leven* (Ds. H. C. de Groot, N.-H. pred. te Angerlo); — *De Chr. vrouw in den komenden tijd* (Mej. E. M. F. Kleyn, Driebergen); allen op beide Conf.

Voorts: *Dienen* (Ds. H. Visser, N. H. pred. te Zwolle, 1e Conf.; en Ds. C. M. Briët, N. H. pred., Doetinchem, 2e Conf.) — *Geven* (Ds. J. W. Fonsbeek, N.H. pred. Schiedam, 1e Conf.; en Ds. G. M. Blauw, N. H. pred. Schoten, 2e Conf.) — *Gebed en Zending* (Dr. J. G. Geelkerken, Ger. Pred. Amsterdam, 1e Conf. en Ds. J. C. Bruwaard, Geref. Pred. Bloemendaal, 2e Conf.)

Bovendien op eenige avonduren vertellen door Zendingarbeiders, die als gast op de Conferentie zullen komen.

De middagen zullen geheel vrij blijven voor eigen ontspanning.

Aanmeldingen en nadere inlichtingen bij den Secretaris van den Zendingstudie Raad, Utrecht, Domplein 25.

Persoverzicht.

De Volksraad-Fronde.

Onder dit hoofd schreef *Indicus* in het „Vaderland” o.m.:

„Na kennisneming van het sobere bericht uit Batavia omtrent de tweedelige beslissing van den Volksraad, was mijn eerste indruk die, welken men in het dagelijksch leven pleegt te formuleeren in de woorden: „daar heb je de poppen aan het dansen.”

Hadde men zich slechts met eene kleine meerderheid uitgesproken voor de wenschelijkheid van het Maleisch als beraadslagingstaal naast het Nederlandsch, dan ware hierin m.i. reeds aanleiding te over gelegen, om aan zulk eene motieachtige uiting in het Moederland volle en ernstige aandacht te schenken, met het doel en de gedachte er in alle welwillendheid aan tegemoet te komen.

Maar reeds blijkens het eerste deel zijner beslissing staat de zaak heel anders. Men kan immers niet spreken van eene kleine meerderheid, maar het geldt hier eene verpletterende, n.l. in de verhouding van vier tegen een; buitendien gold het niet een vriendelijk-platonische, inschikkelijk-theoretische uiting, maar eene, die zeer treffend en opvallend getuigt van doelstelligen aandrang, van voortvarende en ernstige doel- en strevensbewustheid, doordien die Raad heel consequent bij het woord, i.e. die beslissing, de daad voegt, door aan de Kroon te verzoeken het gebruik ook van het Maleisch bij de besprekingen toe te staan. Men kan op grond van deze beslissing dus niet meer spreken van een wensch, maar heeft veelmeer te maken met een, en vrij dringend verlangen; een verlangen, dat, op den keper beschouwd, beoogt het goedmaken van een verzuim, het herstel van eene tekortkoming, begaan op het weleens gladder parket van het juist in onze dagen allerminst gemakkelijke en simplistische koloniale beleid.

Maar er is meer; de zaak is nog ernstiger; blijkens de tweede beslissing van dien Raad worden kort en bondig zijne beraadslagingen geschorst in afwachting van eene herziening van het voorschrift, dat alleen de Nederlandsche taal gebezigd mag worden en dit is geschied met de zoo niet verpletterende, dan toch zeer groote meerderheid in de verhouding van vijf tegen twee. Er is dus geen sprake van wenschelijkheid of noodzakelijkheid, maar van een zich tot conditio sine qua non toegespitst, zich als zodanig geopenbaard hebbend onmisbaar achten der Maleische taal. „L'histoire se répète”; de reden moge anders zijn, maar evenals het Parijsche parlement tegen Mazarin verordeningen in verzet kwam in 1648, komt thans eene koloniale vertegenwoordiging in verzet tegen moederlandsche voorschriften en regelingen. Het is niets minder dan eene politieke werkstaking, alle langdurige, omvattende, welwillende voorbereiding ten spijt en ten spot.”

Schrijver eindigt met de woorden:

„Wat ten slotte betreft de 8 en 11 tegenstemmers in deze twee veelbetekenende en geruchtmakende Volksraadsbesluiten, deze behooren hoogstwaarschijnlijk tot de Europeanen van conservatieve richting en tot die deel uitmakende van „la haute finance coloniale”, die in hun devies voeren „geen vliegen vangen en geen filantropie drijven” en in hun binnenkamer in Boedi Oetomo noch een schoon, noch een verblijvend streven zien, wat ook bevestiging vindt in het feit, dat bij het 10-jarig herdenkingsfeest op 20 Mei 1918 geen hunner officieel vertegenwoordigd was. Met gespannen verwachting moet men de verdere ontwikkeling van zaken in de Oost volgen. Moge ik te pessimistisch gezien hebben. „Caveant consules, ne.....”

De Redactie van *Het Vaderland* voegt in hetzelfde blad elders hieraan o.m. toe:

„Deze houding heeft men zeker niet zoo spoedig verwacht van een lichaam, waaraan ondanks zijn weidschen naam van Volksraad slechts een raadgevend karakter werd toegekend.

Wanneer men de bedoeling had gehad ontstemming te wekken, had men niet beter kunnen handelen dan deze tegenstelling te scheppen. Ernstige plannen hebben er dan ook in de Inlandsche wereld bestaan om elk mandaat voor den Volksraad te weigeren. Boedi Oetomo wist dat echter te voorkomen op een door haar bijeengeroepen vergadering van de leiders over geheel Java. Wat op die vergadering is behandeld, weten we niet; zooveel is wel zeker, dat de stemming voor die vereeniging een schoone gelegenheid is geworden om zich aan het hoofd van de groot-Javaansche beweging te plaatsen.

Het komt ons voor, dat de door de meerderheid der leden van den Volksraad aangenomen houding te voren, op de bewuste vergadering, was vastgesteld.

Bij dit alles valt het groot aantal Europeesche leden op, dat zich aan de zijde der Inlandsche heeft geschaard: in het verzoek aan de Koningin niet minder dan 13, bij de motie over de schorsing nog 11 Europeanen.

Het zal onze regeering niet makkelijk vallen een beslissing te nemen. Handhaaft zij het besluit, dan wakkert zij onder de Indische bevolking de ontstemming aan en krijgt zij den Volksraad van den aanvang af tegen zich. Geeft zij toe, dan lijdt haar gezag er onder.

Maar van twee kwaden is toegeven, dunkt ons, het geringste. Liever dus wijziging van het besluit, erkennen dat men een fout heeft begaan, dan het nut van den Volksraad aanstonds schaden en de Indische bevolking het gevoel te bezorgen van onrecht te lijden en dus een middel tot agitatie te scheppen.

Dat de Volksraad van stonde af aan weigert, het Nederlandsch als eenige voertaal te aanvaarden, is ten slotte de straf voor de kortzichtige politiek, die tot kort geleden in Indië heeft gegolden, n.l. om de beoefening van het Nederlandsch bij de Inlandsche bevolking zooveel mogelijk tegen te gaan. Men achtte algemeen het Nederlandsche gezag er mee gediend, dat onze ambtenaren hun Maleisch of een andere Inlandsche taal brabbelden, en dat gezag geschaad, als men Inlanders toeliet, ambtenaren in het Nederlandsch toe te spreken. Hoe heeft o.a. wijlen prof. Kern tegen die onzinige opvatting moeten strijden!

Inrichting voor Physische Therapie
 „Wörishofen” te Ginneken. Oppericht 1893.
 Hydrotherapie (Kneippkuur), Electrotherapie, Massage, Vibro-massage en Bestralingstherapie (Kunstmatige hoogte zon), Behandeling van Zenuwziekten, Zwakteoostanden, Ontvettingskuren, Chronische Rheumatiek, Maagdarmstoornissen, Ziekten van Hart en Ademhalingsorganen, Stofwisselingsziekten, als jicht, diabetes enz.
 SPREKUREN: te Ginneken alle werkdagen behalve Dinsdag en Vrijdag.
 Te Rotterdam Dinsdag en Vrijdag van 11 uur voormidd. tot 2 uur namidd., Tuindersstraat 85.
 Dr. J. C. MOM, Arts.

N.V. Ch. L. Boucher's Handelsvereniging
Specialiteit in Kaartsysteem
 DEN HAAG Kneuterdijk   AMSTERDAM Weteringschans   GRONINGEN Spilsluizen

Middelbare School v. Handel en Administratie, LAAN v. MEERDERVOORT 104 - 's-GRAVENHAGE.
 EXTERNAAT en INTERNAAT.
 AFD. A. **Bijzondere Middelbare Handelsschool** met als onderbouw eene H. B. S. met 3-jarigen cursus. Bij beschikking van Z. Ex. den Min. van Binnenl. Zaken **gelijkgesteld** met de openbare handelsscholen te Amsterdam, Rotterdam, etc.
 AFD. B. **Bijzondere Hoogere Burgerschool met 5-jarigen cursus.** Eveneens officieel als zodanig erkend.
 De 1e en 2e klasse van de beide inrichtingen vallen samen, zoodat over de keuze Handelsschool of H. B. S. 5-jarige cursus eerst beslist hoeft te worden na het afloopen der 2e klasse.
 De school wordt ook door Meisjes bezocht.
 Prospectus en inlichtingen bij den Directeur F. TIJMSMA.

Toko Samoea Ada
 Firma H. C. MORSINK Ezn.
 Hobbemastraat h. P. G. Hooftstr. 30
 Amsterdam, Interc. Tel. Z 24.
 Samballans, Kerrie-djawa, Boemboe-Boemboe, Ketoembar, Sereh, Assem, Kloeak's, Kemiris, Laksa, Soeou, Trassie, Knuffloek, Tempeh, Koenjiet, Tjabé Rawiet, Koeping Tikoes, Sedap Malem, Djaié, Agar-Agar, versche Lombok, Wadja's, Zeven, Koekoesans, Rijstlepels, Witte en Roode Rozensiroop, Selassie, Assemkoekjes, Beko-Beko, Tengteng-Widjen, Sarongs, Siendangs-Kapstokdoeken, Kleedjes, enz., Batik-stoffen (per el), Jap. en Chin. Curiosa.

Firma EIJKENSLUIJTERS & TROMP
 „LLOYD-GEBOUW”, PIET HEINPLEIN.
 Interc. Telefoon HAAG 1587 en 1588.
 AGENTEN Stoomvaart-Maatschappij: Rotterdamsche Lloyd-PASSAGE EN EXPEDITIE naar alle werelddeelen.
 ZEE- EN MOLESTVERZEKERING.
 ALGEMEEN ASSURANTIEKANTOOR.
 HOOFDAGENTSCHAP Haarlemsche Brandverzekering-Mij-AGENTSCHAPPEN: Hollandsch-Geldersche Hypotheekbank, Gorinchem; Maas- en Merwebank, Rotterdam.
 AGENTEN der firma VAN STRAALEN, MONSIEUR & ERKELEN, Wijnhandelaren, Rotterdam, Den Haag, Den Helder.

Zoo heeft men den kostelijken tijd, om het Nederlandsch in onzen Oost onder de bevolking te verspreiden, laten verloren gaan, en plukt er nu de wrange vruchten van.

De heer E. A. A. van Heekeren, hoofdredacteur van *De Indische Gids*, schrijft hierover in het jongste nummer van dit tijdschrift o.a.:

„In de Eerste Kamer heeft senator Van Kol een lans gebroken voor het Maleisch en daarbij er terecht op gewezen, dat de inlandsche pers toch in het Maleisch de redevoeringen van alle Europeesche staatslieden behoorlijk weergeeft, zoodat blijkbaar het Maleisch van den tegenwoordigen tijd zich wel er toe leent om alle voorkomende onderwerpen duidelijk te behandelen.

Ons komt het voor, dat er hier verwarring heerscht, dat de premisse niet juist gesteld is. Wij laten een oogenblik daar, dat lang niet alle inlanders de Maleische taal voldoende machtig zijn, om daarin anders dan de dagelijkse onderwerpen te behandelen — we hebben dat bij ondervinding — maar zeker is het, dat van de Europeanen in Indië geen 10 pCt. in staat geacht kan worden om Maleische redevoeringen als in den Volksraad te wachten zouden zijn, te begrijpen, noch om een in het Maleisch gesteld blad te lezen. De kennis van het Maleisch der meeste Europeanen bepaalt zich tot een betrekkelijk klein aantal woorden, tot het „wat je niet weet blijft zoo” en tot de „kasih-dan-maar-zonder-taal”.

De heer Soeria Ningrat schreef in *Het Volk* o.m.: „Om tweeërlei redenen kan van Indiërszijde tegen de bepaling worden geprotesteerd, dat het Nederlandsch de eenige voertaal is in den raad, die tot een werkelijk parlement heet te moeten uitgroeien.

Ten eerste kan de nationalist daartegen in verzet komen, omdat deze bevoorrecht van de taal der overheerschers tevens een verdringing van de meest verspreide Indische taal met zich brengt. In deze periode van nationalistische opleving van het Indische volk heeft het feit eene bijzondere beteekenis.

Ten tweede — en dat is een zeer voornaam punt — berust het bezwaar op praktische gronden. De inlandsche leden van den Volksraad, allen intellectueelen, kennen het Nederlandsch goed of althans voldoende. Best, maar wie beweren durft, dat die menschen 't Nederlandsch zóó beheerschen, dat ze met gemak in het Hollandsch hunne gedachten kunnen uiten, schriftelijk of mondeling, hij heeft het glad mis. Zelfs de hier te lande studeerende Indonesiërs, die jaren lang nooit anders dan Hollandsch hebben gesproken, zijn nochtans niet allen in staat hun meeningen in een uitvoerig, logisch gerangschikt betoog op te schrijven en nog minder geïmproviséerd uit te spreken. Slechts enkelen kunnen dat.

Wanneer men toch aanneemt, dat de inlandsche Volksraadsleden allicht in staat zijn, vooral hun redevoeringen in het Nederlandsch op te schrijven, dan nog bestaat het groote bezwaar, dat de replieken en duplieken der Indiërs niet zullen vlotten, wat noodwendig ten gevolge zal hebben, dat de Indonesische invloed in den Volksraad niet tot zijn recht kan komen. Bij de debatten zullen de Hollanders ongetwijfeld meestal als overwinnaars te voorschijn treden. Een praktische en democratische eisch is het dus, naast het Nederlandsch ook het Maleisch in den Volksraad toe te laten.

Dit klemt te meer, aangezien nu — zooals Van de regeering en de kiescolleges in verband met den taaleisch genoodzaakt zijn geweest, slechts die Indoneesische genoodzaakt zijn geweest, slechts die Indoneesische te benoemen of te kiezen, die de Nederlandse taal machtig zijn. Zeer zeker zullen zij als „intellectueelen” de beraadslagingen kunnen volgen en begrijpen, doch is dat een waarborg, dat zij bekwaam zijn de belangen van de door hen vertegenwoordigde groepen daadwerkelijk en naar eisch te behartigen? Moeten de mannen van de praktijk, die de behoeften van het volk door en door kennen, uitgesloten worden? Dat is onbillijk en onrechtvaardig. Wanneer men daarbij nog bedenkt, dat de intellectueelen bijna allen tot het ambtelijk element behooren, dan zal van het beginsel van volksvertegenwoordiging al heel weinig terecht komen.”

Wij willen niet ontkennen, dat dit betoog juist genoemd moet worden, maar men komt aan de geopperde bezwaren niet tegemoet door nu ook het Maleisch als voertaal in den Volksraad toe te laten. Men verkrijgt dan alleen, dat ook een groot deel der Europeesche leden, een gedeelte van de redevoeringen en van het debat niet zullen kunnen volgen; of het peil der beraadslagingen daardoor zou stijgen meenen wij op z'n minst te moeten betwijfelen.

Er is altijd beweerd, en vooral de voorstanders van de dierbare vergelijking van „voogd en pupil” hebben dit gezegd, dat voorshands de leiding moet blijven bij de Nederlanders. Welnu, leiding is onmogelijk, als men elkander niet kan verstaan dan wel wanneer de pupil niet alle moeite doet de taal van den voogd te begrijpen.

Er is gezegd, dat de bezwaren te ondervangen zouden zijn door het gebruik van tolken. Dadelijk moet worden toegegeven, dat een redevoering door een tolk overgebracht niet denzelfden indruk zal maken als wanneer de spreker rechtstreeks zijn gehoor bereikt. Wordt toegegeven aan den eisch om ook Maleisch als voertaal toe te laten — welk soort Maleisch staat nog niet eens vast — dan zouden de

Europeesche leden, willen zij op de hoogte blijven van hetgeen er door de Inlandsche leden gezegd wordt, moeten eischen dat er tolken aanwezig waren om het gesprokene dadelijk in het Nederlandsch over te brengen en de Inlandsche leden kunnen eischen, dat een tolk het Nederlandsch dadelijk in het Maleisch overbrengt. Dat zouden hoogst vervelende beraadslagingen worden, waarbij niemand zijn aandacht zou kunnen houden.

Wij scharen ons geheel aan de zijde van den Minister, waar hij het wenschelijk vond uitsluitend het Nederlandsch als voertaal in den Volksraad te doen bezigen. Het moge dan waar zijn dat een der partijen, voor een deel althans, niet geheel de redevoeringen en debatten zal kunnen volgen, laat men ook het Maleisch toe, dan zijn er twee partijen die elkaar niet kunnen verstaan.

We moeten de houding van den Volksraad in deze zaak ernstig betreuren. Niet dat dit college zich meende te moeten uitspreken — nu al — nu er nog niets gebleken kon zijn van nadeelen aan de uitsluiting van het Maleisch verbonden, maar wel dat het toen tevens is overgegaan tot de afkondiging van werkstaking. Daarmede heeft de Volksraad het der regeering niet gemakkelijker gemaakt om aan het uitgesproken verlangen te voldoen. Men moet nu wel den indruk krijgen, dat de Volksraad in zijn huidige samenstelling er niet tegenop zal zien, om door werkstaking inwilliging van eischen te verkrijgen. Dit is ontoelaatbaar.

Zelfs dat de behandeling van de begroting, de eerste daad waarbij doorslaand het belang van de instelling van den Volksraad zou kunnen blijken, voor de deur stond en om spoedige afdoening vraagt, met het oog op de gebrekkige verbinding tusschen moederland en koloniën, heeft den Volksraad niet kunnen weerhouden van strike. Het is heel jammer.”

* * *

In *De Standaard* de volgende driestar: „Op Java is men toch met de Christelijk-Ethische grondgedachte doorgedaan.

Men weet, hoe wij eenerzijds ons in dit streven hebben verblijd, maar toch ook anderzijds er ernstige bedenking tegen koesterden. Het lachte ons toe, dat de belijders van den Christus in Indië dan eigenlijk toch met hun dolce far niente braken, maar het bleef ons bedenkelijk, dat ze van het kiezen van een positieven Christelijken grondslag bleven afzien. Intusschen is op onze bedenking ternauwernood acht geslagen, en zoo weinig leeft men op Java met ons mede, dat zelfs de *Stand.* voor de stichters der nieuwe groep een dusver ongelezen blad bleek te zijn. Men vroeg althans toezending van een nummer van ons blad, waarin een critiek op de onderneming mocht voorkomen.

Toch bleef ons niet anders over, dan voorshands in dit Christelijk-Ethisch ondernemen te berusten. Het is althans iets. De gebreken, die er in schuilen, zullen wel van lieverlede in 't licht treden, en dan achtereenvolgens tot verbeteringen leiden. We kunnen zelfs sterker spreken, en er voor uitkomen, dat we ons in dit, zij 't al gebrekkig, begin verheugen.

Het was dusver een smaad voor den Christennaam, zooals de Theosophen, de Buddhisten, de Modernen en de Islam-mannen, evenals de brutaal-ongelooovigen driest en niets ontziende voor hun theorieën uitkwamen, vooral omdat de niet zeer talrijke Christenen, die er omdoelden, meest zonder vaandel hun pad vervolgden.

Hieraan is dan nu toch een einde gekomen. Men is nu althans als belijders van den Christus voor den dag gekomen, met bijna kleurloos vaandel, nauwelijks durvend, doch we moeten thans wel aannemen, dat zulks bij eersten aanvang niet anders en niet beter kon.

Voorshands berusten we daarom in wat men ondernam, en hopen van harte, dat 't niet alleen slagen moge, maar dat zich allengs positiever tint kleuren moge.

Als begin juichen ook wij het ondernemen daarom toe. Sterking van tint en bedoelen zal, zoo we hopen, van zelf volgen.”

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Bevolkingsrubbercultuur in Djambi.

Reeds eerder bespraken we in deze rubriek bovengenoemde cultuur, vooral met betrekking tot den aanplant van het jonge gewas.

Het *Soer. Nubl.* heeft, zooals De Sum. Post meldt, nogmaals de aandacht gevestigd op de voor het gewest Djambi zoo belangrijke cultuur, die echter met vernietiging bedreigd wordt, zoo men niet met krachtige hand ingrijpt en zorgt, dat ook voor de Djambische bevolkingsrubber te Singapore een markt kan worden behouden.

Daartoe is noodig: 1°. een uitvoerverbod voor niet aan redelijke eischen voldoende product; 2°. een uitvoerrecht van maximum 2 cnt. per K.G. rubber, ter bestrijding van de kosten, aan controle en voorlichting verbonden; 3°. het op geschikte plaatsen oprichten van eenvoudige rubberfabriekjes, waar de bereiding volgens de regelen der kunst kan geschieden.

Bij de invoering van bovenstaande maatregelen

CONSERVEN - TIELEMAN & DROS

LEIDEN - HOLLAND.

Blikgroenten
Visch, Vleeschwaren
Soepen, Pickles, Jams

Leveranciers aan het Departement van Koloniën, Oorlog. Marine en aan de voornaamste Stoomvaartlijnen.

HOOFDDEPÔT voor NEDERLAND
A. LE BELLE AMSTERDAM
VROLIKSTRAAT 123
TEL. Z. 4265-6990

J. J. CREZEE,

3de Obrechtstraat 179a, DEN HAAG,
van der Werffstraat 118, SCHEVENINGEN,
bij de van Boetzelaerlaan,

geeft de hoogste waarde voor alle Opruimings-
of gedeelten van Inboedels, oud Papier, Fles-
schen, Metalen, gedragen Kleeders, Tapijten,
enz. enz. enz.

MODERNE MAGAZIJNEN VAN HEEREN- EN
JONGENSKLEEDING, gemaakt en op maat.

Specialiteit Indische Uitrustingen
UNIFORMEN, GALAKLEEDING.

AMSTERDAM, { Leidschestraat 1e v. Swindenstraat Ferd. Bolstraat Nieuwendijk	DELFT, { 's-HERTOGENBOSCH. 's-HERTOGENBOSCH. MIDDELBURG, EINDHOVEN, MAASTRICHT, VENLO,	Markt Markt Snellesstraat Langedelft Rechtstraat Grootte Staat Vleeschstraat
ROTTERDAM, UTRECHT, LEIDEN, ZAANDAM,	Binnenweg Mariaplaats Botermarkt Damstraat	

*Hoogfijne Maatzaken
doch
geen tailleursprijzen*

CLASIE, CASPERS & Co

Specialiteit in Imitatie Antiek-Meubelen
Complete Woning-Inrichting

PRINSEGRACHT 699 TELEFOON 3739
bij de Leidschestraat
AMSTERDAM.

UITRUSTINGEN voor INDIE.
Geheel compleet
CIVIEL EN MILITAIR
GEBRAS VLES
Breesstraat 177 LEIDEN.
Tel. Int. 393.

zal waarschijnlijk weinig tegenwerking ondervonden worden, noch van de zijde der bevolking, noch van die van den Djambischen handel; een ander bezwaar echter, dat ondervangen moet worden, is de financieering van de rubber.

„Momenteel wordt het product zoo snel mogelijk gecoaguleerd en daarna aan de volle zon blootgesteld, om vlug drogen te bevorderen. Vele lieden verkoopen hunne op die primitieve en schadelijke wijze behandelde sheets reeds den avond van den dag, waarop ze gewonnen zijn, of in ieder geval binnen weinige dagen.”

Dit zou te voorkomen zijn, indien de Djambische volksbank daartoe zou willen meewerken.

De kosten van de op te richten fabriekjes moeten door de producenten zelf gedragen worden, wat reeds bij kleine rubbercomplexen van 20 à 25 bouw met een 10.000 tappable boomen mogelijk is.

Stel de opbrengst daarvan op 100 picol rubber, zoo brengt dit product f 30 à f 40 minder op dan rubber, volgens behoorlijke methode bereid, wat dus een winstderving van f 3000 beteekent. Ten einde te zorgen, dat de lieden niet minder in handen krijgen dan tegenwoordig, kan dus slechts beschikt worden over f 3000+ de kosten van de tegenwoordige bereidingswijze, die op f 300 te stellen zijn, of in totaal over f 3300.

De exploitatie der fabriek zal kosten één mantri f 480, koelieloon f 480 en aan chemicaliën, verpakking enz. f 640, zoodat er f 1700 overblijft, waarvan de producenten een toeslag kunnen krijgen van f 17 p. picol, of waarmee de opgenomen gelden in eenige jaren kunnen worden afbetaald. Voor de inrichting der fabriekjes zal toch ± f 2500 noodig zijn.

Voor belangrijker rubbercomplexen kunnen betere installaties van een 14 à 15 duizend gulden neergezet worden, zoodat dan niet alleen lumps, shavings en scraps van de naaste omgeving der fabriek verwerkt kunnen worden, maar ook dat deel van den afval, dat in kleinere fabrieken te veel soesah zou veroorzaken.

De zaak is waard ernstig overwogen te worden, daar het om tienduizenden picols gaat. In 1915 bedroeg de totaal-uitvoer in Djambi rond 500.000 K.G. met een aangegeven waarde van f 1.000.000. In 1916 werden de cijfers verdubbeld, terwijl voor 1917 de oogstraming 1½ miljoen K.G. was.

Verreweg het grootste deel van het uitgevoerde product was het beruchte Djambi-stinkproduct. Indien de uitvoer van een dragelijke kwaliteit 25 pct. bedroeg, zoo is er een winstderving van f 1.140.000 te boeken voor de laatste drie jaren, een som, die toch zeker van belang geacht kan worden voor een weinig dicht bevolkt land als Djambi is.

Het door schr. voorgestelde uitvoerrecht van 2 cent. per K.G. uitgevoerde rubber zou van den oogst 1917 een bedrag van f 30.000 opgebracht hebben, hetwelk voorloopig voldoende geacht kan worden voor degelijke controle en voorlichting, waaraan de Djambiër zeker vertrouwen zal schenken, als hij de voordeelen van een verbeterde bereiding ziet. Ook zal hij dan wel meer zorg aan de tuinen gaan besteden, wat onderhoud en uitdunning aangaat niet alleen, maar ook wat het tappen der boomen betreft.

„Mijn oordeel baseerend op de tienduizenden boomen, welke ik zag in de verschillende deelen van Djambi, moet ik aannemen, dat er, practisch gesproken, in het geheele gewest geen enkele boom is, welke niet ernstig door het tapmes is verminkt”, het onder Europeesch beheer staande Batang Hari-estate uitgezonderd.

De verminking is meestal zoo ernstig, dat er van herstel geen sprake meer kan zijn. „De tapvlakten zijn intensief verwoest over een groot deel of den geheelen stamomtrek tot op de regelmatige tap-hoogte. Waar die totale tapvlakverwoesting reeds zijn voltooid, tracht men thans nog wat rubber te winnen door hooger op den stam te tappen, of wel, men zoekt naar de minst beschadigde plekje tusschen de houtwoekeringen, om er nog uit te halen, wat maar enigszins mogelijk is.” Over één tot vier jaar is er van de miljoenen in tapping zijnde boomen geen noemenswaardig product meer te verwachten.

Wat het werkvolk betreft, worden er klachten vernomen over een tekort aan arbeidskrachten. Waar door het bestuur den laatsten tijd meer pressie uitgeoefend is om latangs aan te leggen, die veel handen vragen, is het werkliedenvraagstuk niet onbelangrijk verscherpt.

De verpakking van het product laat ook nog alles te wenschen over. Kleine partijtjes worden ruw opgerold en met een stuk ijzerdraad, vezel of oude rottan dichtgebonden. Zelden wordt het kostbare product beschermd door het in te naaien in oude zakken.

En even ruw als er met het product wordt omgesprongen, worden de jonge plantjes behandeld, terwijl juist beiden hun eigenaardige zorgen vereischen om winstderving te voorkomen.

„Een bedrijf, waar moedwillig „winstderving” wordt getolereerd, bevat van den aanvang af de kiemen in zich, welke het geheel te gronde moeten richten.”

Een brandend vraagstuk.

Zoo noemt T. J. M. K. in *De Indiër* het taalvraagstuk, bij welks behandeling zich volgens hem het merkwaardige geval voordoet, dat verschillende volbloed-Nederlanders ijveren voor het gebruik van een Inlandsche taal, terwijl daarentegen verscheidene Inlanders pleiten voor het Nederlandsch.

Volgens schr. hebben de voorstanders van een Inl. taal wijselijk in het midden gelaten, welke der talrijke inheemsche talen in den Archipel zij be-doelen.

Schr. is voor het aanleeren van het Nederlandsch omdat daardoor „het uitgroeien tot één volk, het Indische volk, van de hier levende volkeren en volksstammen”, het best bevordert zou worden.

„Al was dit het eenige motief, dan zou Insulinde reeds zich vóór het aanleeren der Nederlandsche taal door de breede massa moeten verklaren. Dezerzijds wordt te levendig de behoefte gevoeld aan een band, die de verschillende volksstammen kan binden tot een geheel, om een andere houding in dezen strijd te kunnen aannemen. Die natievorming is dan ook niet alleen é é n, maar h e t motief voor Insulinde's houding.” (bedoeld wordt de vereeniging Insulinde. — Red.)

Motieven van lagere orde zijn voor het grijpen.

Nu het Javaansche volk de landbouw-periode verlaat om over te gaan in de industrie-periode, doet zich de behoefte gevoelen aan technische termen en abstracte woorden, die in de Javaansche taal niet voorkomen, en daarin moeilijk gevormd kunnen worden, zoodat er reeds nu veel ontleend wordt aan het Hollandsch.

Toch stelt schr. zich niet voor, dat het Nederlandsch „in al zijn eigenaardigheden, al zijn deugden en gebreken hier ingevoerd dient te worden.” Het proces, dat zich afgespeeld heeft in Z.-Afrika, zal zich herhalen tusschen de keerkringen, waar een taaltje zal gefabriceerd worden, dat tot het Hollandsch zal staan als het Kawi tot het Sanskrit, en schr. besluit aldus:

„Maar als de Hollandsche taal in Indië reeds zijn definitieven vorm heeft aangenomen, dan zal ook de tijd zijn aangebroken, dat de Inlander aan de eigen taal denkt, die dan reeds een huwelijk zal hebben aangegaan met de Hollandsche taal. Beide echtgenooten zullen dan iets van hun karakter hebben ingeboet, doch dat zal zoo erg niet wezen, omdat zij dan aan een andere, derde taal het aanzijn hebben geschonken, een taal, die cultureel hooger staat dan welke tegenwoordige ook, heden ten dage in den Archipel gesproken.”

Onderwijs.

Eenigen tijd geleden werd op initiatief van kolonel R. t e n S e l d a m t e B a n d o e n g een rekest aan de regeering verzonden, zoodat de *Preanger Bode* in herinnering brengt, waarin verzocht werd om maatregelen te treffen, opdat a. het onderwijs in dezelfde klassen van de verschillende Europeesche lagere en middelbare scholen overeenstemmen zou met dat in het moederland; b. op de H. B. S. en op Java zooveel mogelijk dezelfde boeken gebruikt zouden worden.

Door de weinige overeenstemming, die op beide punten heerscht, raakt menig kind bij overgang naar een andere school een jaar achter of moet het met dure privaatlessen bijgewerkt worden.

Het verschil in de boeken, die op de onderscheidene H. B. S. en gebruikt worden, jaagt de ouders bij een overplaatsing dikwijls op hooge kosten. Zoo waren voor den cursus 1915-16 van de 69 boeken, welke voor de H. B. S. te B a n d o e n g aange-schaft moesten worden, er slechts 25 bruikbaar te S o e r a b a j a.

Op bovengenoemd rekest heeft de regeering geantwoord, dat ondanks het eenvormige leerplan en de eenvormige boekenlijst voor de Europeesche „lagere” scholen, het onderwijs op alle scholen niet op eenzelfde peil kan staan, vanwege het uiteenlopend gehalte van leerlingen en leerkrachten.

Het verlangen naar algeheele overeenstemming met het moederlandse onderwijs is niet te bevredigen, o. a. ook omdat gestreefd moet worden naar een onderwijs, dat in de bijzondere Indische behoeften voorziet, en omdat het belang van vele duizenden Indische kinderen niet opgeofferd mag worden aan dat van de enkelen, die naar een Hollandsche school overgaan.

Doordat voor de openbare middelbare scholen één leerplan is voorgeschreven, evenals één eindexamen-programma, beide nagenoeg gelijklopend aan die in 't moederland, is er naar eenheid gestreefd.

Daar de gebreken in de aansluiting van het onderwijs in dezelfde klassen van verschillende scholen voortspruiten uit oorzaken, die men niet in de hand heeft, zoodat schoolverzuim, personeelswisseling, enz. is het niet mogelijk maatregelen te treffen, welke die gebreken opheffen. Ook wenscht de regeering geen dwingende voorschriften te geven omtrent de boekenlijsten, maar zij zal aandringen op stipte naleving van het normaalprogramma en op meer soberheid in de boekenlijsten.

Vorbereidend hooger onderwijs en de Mulo-school.

De circulaire van den directeur van O. en E.,

ANDRÉ KLEINGELD
KLEEDERMAKER
Groot Hertoginnelaan 132, DEN HAAG. Tel. H 6682

Nieuwe
Voorjaarsstoffen.

F. L. VAN BOMMEL
Vlamingstraat 8-10
Prins Hendrikstraat 104-106

Dames- en Heeren-
Mode Magazijnen.
Handschoenen.

Het oog

van de meest geroutineerde typiste heeft reeds lang ontdekt, dat de

Monarch
Wahl
schrijfmachine
ongeevenaard is.

HOOFDAGENTEN
HEYENBROCK HASELAGER & CO
AMSTERDAM - ROTTERDAM
DEN-HAAG

J. P. WALD, Zadelmakers
DEN HAAG
GRONINGEN

Alle Artikelen op het gebied van Paardensport.
HARNACHEMENTEN VOOR INDIË.

VAN RIJN & SCHILPEROORD
Meubelfabrikanten.
Anna van Buerenstraat 157 - Telefoon H. 679
'S-GRAVENHAGE.

Desgewenscht worden alle soorten Meubelen naar teekening vervaardigd

'S-GRAVENHAAGSCHE MANÈGE
KAZERNESTRAAT 46-48.

Eerste klas Rijonderwijs
Directeur: R. J. J. HIEMSTRA.

waarbij aan de ouders van leerlingen der Mulo-school de gelegenheid gegeven wordt om een antwoord te geven op de vraag, of zij onderwijs in het Maleisch op de Mulo-school al dan niet gewenscht achten, heeft op verschillende plaatsen in Indië belanghebbende ouders en belangstellenden doen samenkomen om over de in de circulaire vervatte vraag te beraadslagen.

Zoo werd er ook te Medan een vergadering belegd. De *Deli Crt.*, deze kwestie besprekende, meent, dat voor de Europeesche leerlingen der Mulo-school in deze ingrijpende verandering een nadeel ligt, daar het Mulo-onderwijs vervormd zal worden naar de speciale behoeften der Inl. bevolking, welke niet geheel samenvallen met die der Europeesche leerlingen, vooral niet voor hen, voor wie de Mulo-school eindonderwijs is.

Volgens dat blad ligt de fout van het nieuwe onderwijsstelsel hierin, dat het twee vliegen in één klap wil slaan door in één school te vereenigen het onderwijsbelang der Inlandsche massa en dat van het Europeesche kind.

De Regeering had het nieuwe, specifiek Indische onderwijs niet moeten vermengen met het zuiver Europeesche. Het verleggen van doel en strekking der Mulo-scholen naar de zijde van den Inlander moet uitloopen op nadeel voor den Europeeschen leerling. Deze bezwaren gelden voor Java, dat zijn zuiver Europeesche H.B.S.en heeft, minder dan voor de Buitenbezittingen, waar voor vele Europeesche kinderen het Mulo-onderwijs eindonderwijs is.

Hoewel een afzonderlijke Inlandsche onderwijsorganisatie voorstaande, zou het blad de Europeesche onderwijsinrichtingen zoo ruim mogelijk voor de Inlandsche leerlingen willen openstellen, mits de leerlingen in elk opzicht „meekunnen”, zoodat hunne toelating tot, en aanwezigheid op de Europeesche school in geen enkel opzicht het onderwijs belemmert of schaadt, geen oorzaak kan worden van een bedenkelijke daling van het peil van ons Europeesch onderwijs!”

In de daarop gehouden vergadering van ouders en belangstellenden werd na eenige discussie, waaruit bleek, dat men te Medan het Mulo-onderwijs niet in de eerste plaats als eindonderwijs, maar voornamelijk als aansluitend aan de 4e klasse eener H.B.S. wenscht te beschouwen, een motie aangenomen, waarin betoogd wordt, dat een behoorlijke aansluiting aan het middelbaar onderwijs niet mogelijk is bij de afvoering van de Fransche en Duitsche talen van het leerplan, en dat het niet wenschelijk is het Maleisch als leervak in te voeren. Bovendien werd door de vergadering tot de Regeering het verzoek gericht om de nieuwe school zoo in te richten, dat de leerlingen, die de derde klas doorloopen hebben, kunnen overgaan naar de 4e klas eener H. B. S.

De zaak is dus niet van een ruim standpunt bekeken; men heeft uitsluitend het oog gehad op plaatselijke toestanden, en vastgehouden aan het verkeerde beginsel, dat Mulo-onderwijs zou moeten aansluiten aan middelbaar onderwijs en zijn eigen karakter van eindonderwijs prijsgeven. Terecht werd door den leider der vergadering opgemerkt, dat de Regeering waarschijnlijk niet overal met plaatselijke toestanden rekening zou kunnen houden.

Suriname.

Officieel. Blijkens van den Gouverneur van Suriname ontvangen bericht, hebben alle in de kolonie aanwezige leden van de Koloniale Staten hun ontslag genomen wegens de grievende woorden, door minister Rambonnet aan hun adres gericht in de vergadering van de Tweede Kamer op 10 April j.l.

Blijkens de Handelingen (10 April 1918, blz. 2234) heeft Minister Rambonnet, die voor Minister Pleyte de begroting van Suriname heeft verdedigd, inzake de vernieuwing van het octrooi van de Surinaamsche Bank verklaard:

„Aangezien de totstandkoming van een cultuurbank kan verzekerd worden geacht, bestond er uiteraard geen enkel beletsel tegen de vernieuwing van het octrooi, daar niet in strijd zou worden gehandeld met de in de Tweede Kamer aangenomen motie-Patijn en tegemoet zou worden gekomen aan de wenschen, geuit in de Koloniale Staten. De verwachting van een spoedige totstandkoming van de octrooivernieuwing is door de Staten beschaamd. Bij dat college zit blijkbaar de bedoeling voor om de behandeling van deze gewichtige aangelegenheid op de lange baan te schuiven en zijn gebrek aan medewerking te verbergen achter een zoogenaamd gemis van gegevens, ter volledige beoordeeling van het der kolonie toegedachte landbouwkrediet, dat naar vorm en bedrag blijkbaar geen bevrediging kan schenken aan de bij de Staten en in sommige kringen der Surinaamsche samenleving te dien opzichte bestaande wenschen en verlangens. Door het dralen met de octrooivernieuwing bestond de kans, dat de promotors der cultuurbank hun toezegging weder zouden terugnemen, terwijl de Surinaamsche Bank in haar gestie en bij de aanstelling van personeel ernstig wordt belemmerd indien haar octrooi telkenmale slechts voor één jaar wordt verlengd en zij geenerlei zekerheid heeft

ten aanzien van haar voortbestaan, zelfs in de naaste toekomst.

„Waar de Koloniale Staten getoond hebben niet op coulante wijze mede te willen werken aan de totstandkoming van een aan de behoeften alleszins voldoende landbouwkrediet en aan de ten nauwste daarmee samenhangende octrooivernieuwing, doch tegen een en ander voortdurend difficulteeren, ziet de minister zich verplicht een Koninklijk besluit uit te lokken, waarbij het nieuwe octrooi zal worden verleend, opdat aan de tot schade van de belangen der kolonie Suriname bestaande onzekerheid ten spoedigste een einde kome.”

Met de N.R.Ct. van 3 Juli gelooven wij dat bovenstaand telegram vermoedelijk op deze zinsneden betrekking heeft.

Minister Rambonnet heeft bij dezelfde gelegenheid nog meer gezegd, dat, hoewel niet duidelijk, voor de Koloniale Staten niet bepaald vleidend is.

In ons nummer van 18 April de behandeling van de Surinaamsche begroting in de Tweede Kamer besprekende, zeiden wij dat de toegezegde regeeringsmaatregel niets anders zou zijn dan het onderdrukken van de vrije meeningsuiting in de Koloniale Staten, waarom wij *met den meesten ernst* de verleening van het octrooi bij Koninklijk besluit ontraadden.

Aan de ontslagneming zal wel een vergadering zijn voorafgegaan, waarin de Koloniale Staten hun besluit hebben toegelicht. Zij zullen den bal wel hebben teruggekaast. Er was dan ook geen reden om den Staten andere motieven toe te dichten dan uit hunne beraadslagingen volgden.

In ons nummer van 27 Juni wezen wij er op dat de heer D. H u d i g (directeur van de Kon. Nederl. Stoomboot-Maatschappij en van den Kon. W.-I. Maildienst) in een onderhoud met den redacteur van „De West” verklaard heeft tot zekere hoogte de bezwaren, die in de Koloniale Staten tegen de voorgestelde combinatie (cultuurbank-Sur. bank) waren ingebracht, te begrijpen, hoewel hij meende dat in de praktijk die bezwaren meerendeels wel te overvragen zouden blijken te zijn.

De heer H u d i g erkende dus dat er bezwaren waren en nu wil het ons toeschijnen dat ernstige zakenmensen, als de oprichters van de cultuurbank, niets liever kunnen wenschen dan in alles het volle licht te doen schijnen. Het zou inderdaad van weinig ernst getuigen als de „promotors der cultuurbank” hun toezegging zouden terugnemen, omdat er een paar maanden zouden verlopen vóór de gevraagde ophelderingen waren gegeven. Het standpunt der Kol. Staten is volkomen verklaarbaar. Waar de kolonie zo lang op de totstandkoming van een cultuurbank heeft gewacht was het zaak, dat er omtrent de instelling geen enkele onzekerheid overbleef, al zouden met de wegneming daarvan een paar maanden gemoeid zijn. Wij betreuren het en voor de kolonie en voor de cultuurbank dat de zaken zóó geloopt zijn. Had Minister Pleyte zelf de begroting kunnen verdedigen, dan was het misschien niet tot de collectieve ontslagneming van de Koloniale Staten gekomen. Immers zeide Minister Rambonnet in den aanvang zijner rede, dat Minister Pleyte er de voorkeur aan gaf om nogmaals een zachtere en meer geleidelijke methode te beproeven. Het is echter niet duidelijk of dit ook sloeg op de kwestie van het octrooi.

* * *

In het jongste jaarverslag van de Surinaamsche Bank werd de op het einde van 1917 nog onuitgevoerde hoeveelheid koffie in Suriname geschat op 8000 balen. Uit particuliere brieven blijkt, dat in Mei die hoeveelheid was gestegen tot 12000 balen. Het gebrek aan uitvoergelegenheid kan voor de kolonie een ramp worden, omdat het zeer te betwijfelen valt of de plantages, nu het product onverkocht daar ligt, de middelen zullen bezitten om de cultuur voort te zetten. Moet ook deze veelbelovende cultuur te gronde gaan? Wij hebben hier gebrek aan koffie en aan cacao. Zoo de K. W. Indische Mail niet bij machte is een schip naar Suriname te zenden om de producten af te halen, kan dan de Regeering dat niet doen?

Het schip zou via New-York kunnen gaan en daar lading innemen voor Suriname.

Op 10 April zeide Minister Rambonnet in de Tweede Kamer (Handelingen, blz. 2233): „Alle schepen van die onderneming (de Kon. W.-I. Mail), behalve de *Commevijn* en de *Oranje-Nassau*, zijn in beslag genomen.

De communicatie is dus nu allerminst verzekerd. Maar ik geloof niet, dat er reden is zich ernstig bezorgd te maken over de proviandeering.”

De feiten hebben deze optimistische verklaring van den Minister gelogenstraft. De proviandeering der kolonie laat zeer veel te wenschen over. Stond Minister Rambonnet misschien regeerings-tusschenkomst voor den geest? In dat geval is het te hopen dat Minister Pleyte die meening deelt.

* * *

In aansluiting aan hetgeen wij in ons nummer van 20 Juni over de plannen van den K. W.-Ind. Maildienst mededeelden, volgde hier hetgeen „De Surinamer” verder van den heer H u d i g vernam: De Mij. zal zich beijveren de zaak zoodanig te regelen, dat het traject Paramaribo-Trinidad niet

T. B. VAN DER POL
Daendelsstraat 1c 's-Gravenhage
Telefoon 5785 H.

Vertrouwd adres van prima Rijkleding voor
Dames en Heeren
en Avondkleding.

Joaillerie Artistique

J. STELTMAN

BIJOUTIER - ZILVERSMID

Noordeinde 42a - Telef. H 8902
'S-GRAVENHAGE

Uitsluitend Artistieke Modellen
in
Bijoux en hand-zilvermedwerk

Lees de gunstige persbeoordelingen in de
verschillende Dag- en Weekbladen.

Piano's, Orgels, Vleugels, Auto-piano's.

PIANO's in huur f 6.— per maand,
desgewenscht in huurkoop, bij

L. C. JACOBI, vh. Chef Firma J. F. CUYPERS,
Regentesselaan 123, bij Reg.pl. Tel. H. 1403
'S-GRAVENHAGE.

STEMMEN - VERHUREN - REPAREEREN

2de Hands Meubelmagazijn J. C. FERON,

VEENKADE 20 DEN HAAG

STEEDS IN- EN VERKOOP.

Atelier voor herstellingen en veranderingen.

Gevestigd sedert 1880.

HEEREN MODE-ARTIKELLEN. HOEDEN.

G. Jonkhoff

HEERESTRAAT 12 - GRONINGEN - TELEF. 1083.

P. B. VAN MOORSEL & CO

Kerkplein 11-12, naast het Hoofdpostkantoor.
Torenstraat 5-6 - Telefoon 2898 - Den Haag

Goedkoopst adres voor het geheel
of ged. installeeren van woningen.

WISBRUN & LIFFMANN.

Veenestraat 35-37 - Tel. 2503. - Den Haag.

DAMES MODEARTIKELLEN.
ZIJDEN STOFFEN, FLUWELLEN, KANTSTOFFEN.
ALLE SOORTEN GARNEERINGEN, ENZ.

BALARTIKELLEN.

Adverteeren doet verkoopen.

veel langer wordt dan het vroeger was, doch het geheel gelijk te maken, is niet mogelijk.

Het zeer geringe passagiersvervoer uit de Hollandse Koloniën, maar vooral van Suriname, rechtvaardigt niet den bouw van moderne schepen voor dit traject.

Daarom is de route gewijzigd.

Er zijn nu op stapel 3 groote schepen van 4000 ton: de Prins Willem III, Prins Willem IV, Prins Willem V, welke de maatschappij hoopt dit jaar afgeleverd te zien — althans als Duitschland het daarvoor benodigde staal wil leveren.

Op de vraag, welk belang Duitschland erbij heeft om de vaart op West-Indië te beletten, antwoordde de heer Hudig, dat het daarom dan ook niet gaat.

De kwestie is dat Duitschland geen bunkerholen aan Holland wil leveren, zolang de hangende kwesties inzake de scheepvaart-overeenkomsten met de Verbondenen niet ten genoegen van Duitschland worden opgelost en er geen kolen dan Deutsche te krijgen zijn. Beproefd is kolen uit Engeland te halen, maar een der schepen, daartoe uitgezonden, werd getorpedeerd.

Op de vraag met betrekking tot het bestaande materiaal van de „Kol. Vaartuigen”, verklaarde de heer H., dat enkel de Prinses Juliana hem bruikbaar leek voor de plannen der Mij.

Ten aanzien van het personeel, thans in dienst van de K. V., verklaarde de heer H., dat in beginsel geen bezwaar tegen overneming in dienst der Mij. bestond, behoudens persoonlijke bruikbaarheid.

In elk geval zou de K. W.-I. M. bij overneming van den dienst zeer zooveel mogelijk het benodigde personeel daarvoor uit de Surinaamsche bevolking recruteeren.

* * *

Onder de koloniale inkomsten voor het volgend jaar is f 20.000 concessiegeld geraamd voor bauxiet, en f 10.000 als opbrengst der bauxietbelasting. Daar de retributie een kwartje per ton bedraagt, wijst dit laatste cijfer op een geraamde productie van 40.000 ton of vier miljoen kilogram.

(De West).

* * *

De ingenieur E. A. Douglas is in de kolonie gearriveerd voor bauxiet-onderzoek van regeeringswege. Spoedig zal alsnog volgen de ingenieur E. J. Beets.

De heeren zullen zoowat vijf maanden in de kolonie vertoeven. Het terrein van Rorac zal hun bijzondere belangstelling hebben.

(De West).

* * *

De gouverneur heeft de Koloniale Staten ter goedkeuring aangeboden eene verordening, houdende bepaling, dat de buitengewone inkomstenbelasting, vastgesteld bij verordening van 30 Augustus 1916 (G. B. 1917 No. 13), ook over het jaar 1919 zal worden geheven.

* * *

De heeren A. E. Bueno en R. M. Robles hebben het initiatief genomen voor het verzamelen van gelden, tot het oprichten van een gedenksteen op het graf van den heer E. B. J. Luitink.

(De West).

Curaçao.

In de Cur. Crt. van 10 Mei j.l. lezen wij:

„Bij de openbare behandeling van de koloniale huishoudelijke begroting voor 1919 op 8 Mei j.l. gehouden, waren tegenwoordig de voorzitter en zeven leden en als gemachtigden van den Gouverneur de adm. van fin., de directeur van den openb. Gezondheidsdienst, de insp. van het onderwijs, de dir. van openb. werken en de landbouwkundige.

Het ontwerp werd goedgekeurd met de volgende wijzigingen:

- a. het aantal gouvernements-geneeskundigen werd gebracht op elf in plaats van twaalf;
- b. de bouw van een woning voor den gouv.-geneeskundige in het 2e district werd afgewezen;
- c. de verlenging van den gouvernementssteiger op de reede van Kralendijk werd afgevoerd;
- d. de bouw van een brug ter verbinding van het eilandje Simonsbaai met den vasten wal van het Nederlandsche gedeelte van St. Martin werd verworpen.

Na eenige jaren werken is de verbreding van den havenmond voltooid. De vaargeul, die vroeger 45 M. breed was, is nu gebracht op 80 M. bij een minimum diepte van 10.80 M.

Onze haven is nu dus, dank zij de voortvarendheid van den tegenwoordigen directeur van openbare werken, den heer van den Breggen, toegankelijk voor grootere booten dan hier vroeger plachten te komen. Naar te hopen is, zal, zoodra de wereldoorlog tot een einde komt, Curaçao de vruchten plukken van deze verbetering, die wij zeer in het belang van onze haven achten.

* * *

Van den heer D. Hudig, Directeur van de Konink-

lijke Nederlandsche Stoomboot Maatschappij en den Koninklijken West-Indischen Mailldienst, ontving bovengenoemd blad de volgende inlichtingen omtrent de voorgenomen reorganisatie van de diensten van den Koninklijken West-Indischen Mailldienst.

„Nadat het Nederlandsche Gouvernement opnieuw den wensch te kennen heeft gegeven, dat de Koninklijke West-Indische Mailldienst in overweging neme op welke voorwaarden hij zich met de exploitatie van de Koloniale vaartuigen in Suriname kan belasten, heeft de Koninklijke West-Indische Mailldienst geantwoord, dat hij in beginsel bereid is na te gaan of het hem mogelijk is de diensten van de Koloniale vaartuigen ter hand te nemen, doch dat de verwezenlijking van zulke plannen in rechtstreeks verband staat met de vaart op en in West-Indië in het algemeen.

De reorganisatie-plannen, welke men op het oog heeft, sluiten in het oprichten van een „West-Indische Paketvaart-Maatschappij.”

Door de inrichting van den huidige dienst, die door zijn tegenwoordige route aangewezen is op het gebruik van schepen van beperkte afmetingen, bestaat geen gelegenheid moderner schepen te bouwen, welke voldoen aan de eischen van het passagiersverkeer van Europa naar West-Indië en de omliggende landen.

De plannen zijn de volgende:
De hoofddienst van uit Holand wordt gesplitst in tweeën:

1°. Een veertiendaagsche passagiersdienst met flinke moderne schepen.

Amsterdam, Trinidad, La Guaira, Curaçao, Port au Prince, New York en terug;

2°. Een driewekelijksche vrachtdienst.

Amsterdam, direct naar Paramaribo, vervolgens Demerara, Trinidad, Venezuela, Curaçao en terug.

Daarnaast zullen worden ingesteld door de „West-Indische Paketvaart Maatschappij”, die haar hoofdzetel in het centraal gelegen Curaçao zal hebben, diensten op de volgende trajecten:

a. Trinidad, Demerara, Paramaribo en omgekeerd, aansluitende op de mailschepen van en naar Holand en een kustdienst tusschen de havens, welke thans door de Koloniale vaartuigen worden aangehouden;

b. Een nader vast te stellen route met Curaçao als middelpunt, waarin ook de Nederlandsche Bovenwindsche eilanden zullen worden opgenomen.

De vaarplannen denkt men zich zoo te ontwerpen, dat de passagiers van en naar Paramaribo in Trinidad onmiddellijk aansluiting vinden op de schepen naar en van Holand.

Op deze wijze wordt de weg geopend tot een betere verbinding van de West-Indische Koloniën in het algemeen met het Moederland en tusschen de Koloniën onderling, terwijl de Transatlantische dienst in alle opzichten op den duur verbeterd zal kunnen worden.

Indien de Regeering en de K.W.-I. M. tot overeenstemming komen, zal de verwezenlijking van deze plannen in de eerste plaats afhangen van de mogelijkheid om in afzienbaren tijd over de noodige moderne vaartuigen te beschikken, welke o.a. voor den dienst van de West-Indische Paketvaart-Maatschappij noodig zullen zijn.

* * *

De verschillende onderwijsexamens zijn de laatste dagen van April te Willemstad afgenomen. Van de zes kandidaten trokken één kandidaat voor Spaansch en één voor Fransch zich terug.

De 4 overigen slaagden n.l.:

Mej. A. F. Gruning, voor onderwijzeres 4de klasse;

de heer J. G. Elbers, voor onderwijzer 3de klasse;

Mej. S. A. M. Neuman, voor Engelsch en

de heer C. F. Zebrenge voor Fransch.

Alle geslaagden zijn van Curaçao.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Inl. Strooibiljet in Ned. Verleden week werd het volgende strooibiljet hier te lande, voornamelijk te 's-Gravenhage verspreid: „Manifest naar aanleiding van de Verkiezingsrede, gehouden door R. M. Soewardi Surya Ningrat op de Algemeene Vergadering der „Indische Vereeniging” op 29 Juni 1918 te 's-Gravenhage, en de daarop gevolgde gedachtenwisseling, voornamelijk met vertegenwoordigers van Nederlandsche politieke partijen.

„s-Gravenhage, 1 Juli 1918.

De omstandigheid, dat men ons, Indonesiërs hier te lande, heeft verplicht om te stemmen ten behoeve van den naar zekere beginselen te besturen Nederlandschen Staat, noopt mij te verklaren, dat die Nederlandsche Staat zich beperken moet tot het grondbezit van het Rijk Nederland in Europa, terwijl het grondbezit Indonesië weder terug moet worden gegeven aan de Indonesische bevolking, die zich concentreren gaat in den wordenden Indonesischen Staat.

Bij het verlies van dat Indonesische grondbezit zal de zichzelf beperkende Nederlandsche Natie de voldoening hebben van te hebben gehandeld volgens het beginsel van het zelfbeschikkingsrecht der volkeren. Het Indonesische volk toone, dat het over

Hotel de Oude Doelen

In het groote Restaurant Maaltijden volgens de Kaart en tegen vaste prijzen:

Lunch . . . . . f 3.- per couvert
Diner Concert . . . f 6.- idem.
Souper Concert . f 3.- idem.

„CAFÉ CONCERT”

Café Complet . . . . . f 1.25 p. p.
DE DIRECTIE.

Tel. Interc. H. 447.

Hotel de Bellevue

Bezuidenhout 15
's GRAVENHAGE

Hotel Paulez,

Korte Voorhout :: Den Haag.

Iederen namiddag van 3.30 tot 5.30 uur
Afternoon-Sea-Concert.
DE DIRECTIE.

Restaurant „DE TWEE STEDEN” DEN HAAG.

Dagelijks
Diner- en Thé-Concert.

Lunch f 2.50 - Diner-Concert f 4.- - Thé complet f 1.-

Grand Hotel Restaurant „Central”

De meest bekende Inrichting der Residentie.

HOFLEVERANCIERS.

Wed. H. RAHDER & ZON

Wijnhandelaren

Filiaal: Hoofdkantoor: Filiaal:
's-Gravenhage   AMSTERDAM   Arnhem
Kortenaerkade 8, Binnenkant 25, Nieuwe Plein 15,
Tel. H. 3493.   Interc. Tel. 389.   Tel. 280.

Prijscouranten worden
op aanvraag gaarne toegezonden.

Voor Export speciale conditiën.

Blik-groenten.
Vleesch-waren.
Soepen.

T. P. SCHULING

DEN HAAG
VEENKADE 19 - TEL. 9391

Verduurzaamde .....
..... Levensmiddelen

Sausen.
Pickles.
Jams.
Fruit.
Enz.

zijne geestelijke en stoffelijke eigendommen naar waarde zelf beschikken kan.

De leuze: „Indonesië los van Holand! dan kan eerst van een vrijwillig bondgenootschap tusschen deze twee landen sprake zijn!” ligt geheel in de lijn van dat zelfbeschikkingsrecht en is psychisch zeer juist.

Het vrijwillige bondgenootschap tusschen Nederland en Indonesië zal geen waandenkbeeld blijven, zoo ernstig aangestuurd wordt op een volkerenbond.

Volkeren-vrijheid en vreugde is gelegen in vrijwilligen arbeid in den dienst van het Algemeen.

Soort over soort, dus eigen wetgeving en eigen rechtspraak! Hiermede is het nationaliteitsbeginsel voor de practijk voldoende geformuleerd. *Indonesisch nationalisme* zij het doel van hen, die zich *Hindia Poetra* (kinderen van Indonesië) noemen en de republiek zij de vorm van Staatseenheid der *Hindia Poetra*'s.

Stemgerechtigde Landgenooten! De wordende Indonesische Staat behoeft het allernoodzakelijkste: het Zelfbeschikkingsrecht. Dit is ten duidelijkste gebleken uit de Taalkwestie, die onlangs door de inlandsche leden van den Volksraad is opgeworpen.

Stemt de partij, die de losmaking van Indonesië van Nederland voorstaat.

Stemt Rood!

SOORJO POETRO."

Politieke Partijen. T. A. Kandou schrijft over de Minahassers en de Indische politieke partijen o.m.: „Kan niet ondienstig zijn het standpunt uiteen te zetten, dat de Minahasser dient in te nemen tegenover de in Ned-Indië bestaande politieke groepen; over de in Ned-Indië bestaande politieke groepen; de vereeniging te bepalen, welke lidmaatschap 't best overeen te brengen is met de positie van den Minahasser tusschen de andere bevolkingsgroepen. De voornaamste politieke partijen in Indië zijn: de *Indische Sociaal-Democratische Vereeniging*, de *Sociaal-Democratische Arbeiderspartij*, de *Christelijke Ethische Partij*, de *Katholieke Vereeniging van Politieke Actie*, de *Nederlandsch-Indische Vrijzinnige Bond* en „*Insulinde*”. De I.S.D.V. en de S.D.A.P. zijn partijen, die 't wel is waar goed meen met ons volk, doch aan den anderen kant een scheiding bewerken tusschen de menschen van het z.g. „volk” en de meer gegoeden. De tegenstellingen: volk-bourgeoisie en volk-aristocratie zijn in de Minahassa niet scherp uitgesproken, zoodat het beginsel van die twee vereenigingen geen vruchtbaren bodem zal vinden in de Minahassa. Bovendien zullen beginselen, die tweespalt kunnen brengen in het land, bij ons niet welkom zijn. Het geringe aantal inwoners van de Minahassa dwingt ons er toe, om bedacht te zijn op alle omstandigheden, die tweedracht kunnen zaaien, waartoe ook behoort het principe van de beide Democratische Vereenigingen, die immers zooals gezegd, een kloof doen ontstaan tusschen de groote massa eenerzijds en de bourgeoisie en aristocratie anderzijds. Van het lidmaatschap van de I.S.D.V. en S.D.A.P. is dus voor den Minahasser m.i. geen heil te verwachten. Over de *Katholieke Vereeniging van Politieke Actie* kan ik heel kort zijn. Het allergrootste deel van de Minahassers belijdt niet het Katholicisme, maar het Protestantisme, zoodat ook de *Katholieke Vereeniging* niet in aanmerking kan komen. Wat *Insulinde* betreft, ook in deze Vereeniging kunnen wij niet datgene vinden, wat ons bevrediging kan schenken en in harmonie is met onze belangen. Van de vele nadeelen, die voor ons aan „*Insulinde*” verbonden zijn, noem ik slechts het feit, dat die Vereeniging zich scherp — en vaak zelfs te scherp in de oogen van den Inlander — stelt tegenover de Regeering. De Minahassers zijn te zeer door banden van vriendschap met Nederland verbonden, dan dat ze een zich-schrap-zetten tegenover het Nederlandsche Gouvernement kunnen gedoogen. De Minahassers, jong en oud, rijk en arm, man en vrouw, zijn zich te goed bewust van de dankbaarheid, die zij Nederland verschuldigd zijn, dan dat zij er ooit aan zullen denken de Regeering hinderpalen in den weg te leggen door verzetsuitingen, in welken vorm dan ook aan den dag gelegd. Trouw zullen wij zijn aan Nederland, het helpende en dienende met afhankelijkheid als eyns der dankbaarheid voor de door hem aan ons bewezen diensten. Ziedaar de woorden, die ik in het *Bataviaasch Handelsblad* eenigen tijd geleden schreef en die ik hier met nadruk herhaal! Het lidmaatschap „*Insulinde*” dient dus te worden verworpen, omdat onze gevoelens zich er tegen verzetten. Rest ons te behandelen de C.E.P. en de N.I.V.B. Beide vereenigingen dragen Ned-Indië een goed hart toe. De beginselverklaringen en het werkprogramma dier twee partijen vertoonen op vele punten overeenkomst. Alleen in het fundamentele principe, waarop al het overige is opgetrokken, verschillen zij. De C.E.P. wil den vooruitgang dezer landen (Indië) bewerkstelligen zien volgens Christelijke beginselen, de N.I.V.B. stelt zich ten opzichte van de verschillende godsdiensten op een absoluut neutraal standpunt. De C.E.P. wil den godsdienst brengen in haar politiek, de N.I.V.B. weert elken godsdienst buiten zijn arbeidsfeer. Buiten het verschil in het fundamentele beginsel en enkele andere punten, die een onmiddellijk uitvloeisel zijn van dat beginsel, vertoonen zij, zooals gezegd, een groote overeenkomst. Beide vereenigingen ademen een gezonden, democratischen geest en betrachten de

ethiek ten aanzien van Indië en zijn bevolking, zoodat de Minahasser, niet lettende op beider grondstelling, stellig in die twee partijen een plaats mag gaan zoeken, zonder dat hij daardoor zijn positie te midden van andere bevolkingsgroepen eenigszins zal schaden. Het beginsel van de C. E. P. echter, haar op den voorgrond schuiven van den godsdienst, maakt, dat het niet onverschillig is, aan welke zijde wij ons scharen, aan die van de C.E.P. of die van den N.I.V.B. Onze keuze moet zijn ten gunste van den N.I.V.B. Ik zal rekenschap geven van deze mijn uitspraak: Wij leven hier in een Mohamedaansche land; in een land met een overwegend Mohamedaansche bevolking; in een land van Mohamedanen, die meerendeels het wezen, het intrinsieke van hun godsdienst niet kennende, uiteraard fanatiek moeten zijn en vijandig moeten staan tegenover andersdenkenden. Wordt dat godsdienst-antagonisme overgeplant op politieke bodem, dan zal het er welig tieren en zal die overbrenging de tegenstelling maximaal doen zijn. Het gevaar van een godsdienststrijd zal daardoor ook allergrootst zijn en de allernietigste omstandigheid zal in staat kunnen zijn dien strijd in al zijn verschrikkingen te ontketenen. Wie in dien strijd het onderspit zal delven, de Moslims of de Christenen, die slechts een klein gedeelte vormen van de heele Indische bevolking, zal niet moeielijk zijn te voorspellen. Het zal wellicht niet heelemaal zoo scherp zijn, als ik het hier afschilder. Hoe dit echter ook zij, door de vorming van een Christelijke partij is geschapen de antithese Christen-Mohamedaan en door de toetreding van den Minahasser tot de Christelijk Ethische Partij zullen in het leven worden geroepen de antitheses Minahasser-Javaan, Minahasser-Sumatraan, enz. Een dergelijke verhouding zal bovendien onze positie ten aanzien van de andere bevolkingsgroepen danig schaden en ook onze positie op Celebes, waar ook Mohamedanen zijn. Daardoor zouden wij worden gerukt uit het verband met andere niet Christelijke landaarden, hetgeen met het oog op een goede samenwerking, zeer verwerpelijk is. Wij zijn dus geleid tot de conclusie, dat het lidmaatschap van de C.E.P. zeer af te raden is voor den Minahasser en dat de N.I.V.B. de eenige partij is, die hem heil kan brengen; die een samenwerking met andere landaarden mogelijk kan maken. Een politiek te volgen, die neutraal is ten opzichte van de verschillende godsdiensten, ziedaar de weg, dien de Minahasser volgen moet, wil hij de vriendschappelijke betrekkingen met Mohamedaansche groepen bestendigen en behouden!” Aldus besluit Kandou.

Een nieuwe Ordonnantie. De *Sinar Sumatra* meldt, dat een ordonnantie in bewerking is, betreffende de verplichtingen van den werkgever tegenover den werknemer. De cultuurmaatschappijen worden daarbij tegenover de contractanten of hun weduwen, indien een ongeval den dood tengevolge heeft, verplicht gesteld om de geldelijke gevolgen te dragen, te weten negenmaal het jaarloon. Bij blijvende onbekwaamheid is een uitkeering verschuldigd van twaalfmaal het jaarloon.

Een wensch. De Javanen in Deli hebben volgens hetzelfde blad, bij monde van *Domo* in de *Darmo Kondo* hun verlangen te kennen gegeven, dat zij evenals de Maleiers, Chineezers en Klingaleezers aldaar onder eigen (Javaansche) hoofden gesteld wilden worden.

Lotsverbetering. Te Rembang wil men een vereeniging oprichten van Inlandsche Ambtenaren B.B. van den rang van wedono af tot dien van hulpschrijver, dus van hen die geen hooge opleiding genoten hebben, teneinde voor een betere positie te kunnen ijveren. *Iman* en *Martosedarso*, onderscheidenlijk *mantri* en *djoeroetoelis kaboepten* te Rembang, hebben daartoe in de *Darmo Kondo* een oproep gedaan.

Verspreiding van Moh. Geschriften. Hetzelfde blad (*Darmo Kondo*) vernam, dat de afdeling Soerakarta van de *Tentara Kandjeng Nabi Mohamad* voornemens is een drukkerij op te richten ter verspreiding van geschriften, betrekking hebbende op den Mohamedaanschen godsdienst en zijn leer. Vijf kooplieden hebben ieder reeds voor f 5000 aandeelen genomen. De redactie twijfelt er aan, of in dezen duren tijd het benodigde kapitaal bijeengebracht kan worden en zegt, dat het zelfs de bestaande drukkerijen moeite kost om zich staande te houden.

WAT DE CHINEES VERTELT.

S. I. Aan de *Bintang Soerabaja* wordt uit Solo medegedeeld, dat in Kratonkringen en bij het bestuur de overtuiging veld wint, dat de actie van de *Sarekat Islam*, naar aanleiding van het geschied in de *Djawi Hisworo*, uitsluitend gericht is tegen de zending, d.w.z. van de zijde der Arabieren. Na het ontstaan van de S. I. te hebben toegeschreven aan de pogingen der Regeering om de Javanen te kerstenen, zeide *Sajid Mohamad Alatas* op de bewuste protestvergadering in den stadstun te Soerabaja. *Kaem Moeslimin wadjib melawan dengan segala kakoeattan akan segala serangan yang di toedjoeken kepada Iyama Islam*, hetgeen zeker niet aan duidelijkheid te wenschen overlaat. De vraag is nu maar, of hier ook al niet wat anders achter steekt. Van den kant van *Tjokroaminoto*, die zich zelf had ge-

Nederl. Handel-Maatschappij.

Gestort Kapitaal . . . . . f 60,000,000.-
Statutaire Reserve 11,595,462.-

Hoofdkantoor: AMSTERDAM.

Agentschappen te ROTTERDAM en 's-GRAVENHAGE.

Vestigingen in het Oosten: Batavia, Soerabaja, Samarang, Bandoeng, Weltevreden, Cheribon, Tegal, Pekalongan, Djember, Solo, Djokjakarta, Tjilatjap, Padang, Medan, Tebing-Tinggi (Deli), Langsa, Kotaradja, Palembang, Telok-Betong, Pontianak, Bandjermasin, Makasser, Singapore, Penang, Rangoon, Hongkong en Shanghai.

In- en Verkoop van Wissels en Telegrafische Transferten. — Incasseeringen en Financieringen. — Schriftelijke of Telegrafische Credieten. — Reiscredietbrieven. — Deposito's. — Rekeningen-Courant. — Administratie van Effecten en alle andere Bankzaken. — Consignatiecontracten met Cultuurondernemingen. — Verkoop van Producten.

„DE GLOBE”,
Maatschappij van Verzekering op het Leven
(zonder of met geneeskundig onderzoek),
tegen Invaliditeit en Ongelukken.
Goedgekeurd bij Koninklijke Besluiten.
Maatschappelijk Kapitaal ÉÉN MILLIOEN GULDEN.
Gevestigd : 'S-GRAVENHAGE, Plaats IIa.

Coöperatieve
Amsterdamsche Crediet-, Deposito- en Spaarbank,
Hoofdk. : N.-Z. Voorburgwal 65 (Geb. Unicum), A'dam.
CREDIETEN met en zonder persoonlijke of zakelijke zekerheid, ook aan Indische Ambtenaren en verlofgangers.
SPAARGELDEN. Rentevergoeding 5 pCt. 's jaars.

DE BAS & Co., Bankiers
HEERENGRACHT 17 - 'S-GRAVENHAGE
BELASTEN ZICH MET ALLE BANKZAKEN

Safe-Inrichting.

Naaml. Venn.
N.A.S.C.O.
Nederl. Ass.-, Spaark- en Cred.-Onderneming
Goedgekeurd bij Kon. Besluit.
Maatschappelijk Kapitaal f 250000.00.
Aangename en goed loonende werkring voor *Vertegenwoordigers(sters)*.
Hooge provisie.
VRAAGT INLICHTINGEN.
Hoofdkant. : 's-GRAVENHAGE, Theresiastraat 84
Premie-Obligatiën.

Bataafsche Bank
Hoofdkantoor: 'S-GRAVENHAGE, Sweelinckstraat 180
Telefoon H. 7462.
VERZEKERINGEN, CREDIETEN,
DEPOSITO's, HYPOTHEKEN, ADMINISTRATIËN
Bijkantoren : ARNHEM, DELFT, GRONINGEN, UTRECHT

CENTRALE BANKVEREENIGING
MOLENSTRAAT 21a. Telefoon: HAAG 1481.
Telegram-adres: Cenbanking.
's-GRAVENHAGE.
BEHANDELT ALLE BANKZAKEN.
Houdt ten dienste harer Clienten een Financieel Archief, waarvan op aanvraag Prospectus wordt toegezonden.
Zendt een uitvoerig Dagelijksch Beursbericht op verlangen gratis en geregeld toe.
DIRECTIE : A. BRUYNIS,
F. L. BOURLIER.

Adverteeren doet verkoopen.

bombardeerd tot Voorzitter van het comité „Tentara Kandjeng Nabi Mohamad”, was de actie niet anders dan een politieke agitatie. In een nadere bijeenkomst van ongeveer 5000 personen besprak Tjokroaminoto de kwestie van de Djawi Hisworo. Hij wees op de noodzakelijkheid van aansluiting bij de Centrale Sarekat Islam en bij de Tentara Mohamad, de pas opgerichte vereniging tot bescherming van den Islam. Hij deelde mede, dat de Regeering hem wel is waar had benoemd tot lid van den Volksraad, maar dat dit voor hem geen reden behoefde te zijn, de benoeming te accepteren. Wat hij en de S. I. wenschten was geen volksraad, maar een parlement. Hij behandelde ook nog de kerstening-politiek, waardoor de Christenzendingen bevoordeeld worden ten na-deele van den Islam.

Rechtvaardigheid. Darah Hindia heeft 't in de Warna Warta over de geringe ontwikkeling van zijne landgenooten, waardoor zij zoo zwak en traag zijn in hun vooruitgang. Dit bedroeft hem ten zeerste. De zoo noodige verbeteringen kunnen daardoor niet spoedig tot stand komen. Hunne vijanden lachen er om en hebben er schik in, daar zij dan niet bang behoeven te zijn, dat de Inlanders zullen dwingen om de verhoudingen te verbeteren. Na een driehonderdjarige overheersching zijn de Inlanders — zegt hij, — feitelijk dom gebleven. Gerust kan men zeggen, dat het de politiek der Regeering is hen dom te houden. In den laatsten tijd is hierin wel eenige verbetering gekomen, en ook de Inlanders doen hun best om hun positie te verbeteren, geleidelijk en niet langs revolutionairen weg. Gebeurt 't wel eens, dat een enkele van dien weg afwijkt en uit den band springt, moge de Regeering dan wel in aanmerking nemen, dat hij door plagerijen daartoe gedwongen was. Maar de Regeering heeft dit tot nu toe niet gedaan. Het feit wordt beoordeeld en daarnaar gestraft. Indien de Regeering er niet toe overgaat om de plagers te straffen, dan vrees *Darah Hindia* dat de Inlanders hunne gematigdheid zullen verliezen, dan kunnen er leelijke dingen gebeuren.

Opwekking. In de *Tjahaja Timor* schrijft *Hendraya van Pamalang*, dat hij 't onbillijk acht, dat nog steeds van alle kanten zoo op de Inlanders wordt afgegeven en gescholden. Goeden en slechten vindt men bij alle rassen. 't Is deels hun eigen schuld, dat de Inlanders aldoor vernederd worden, daar zij maar geen afstand kunnen doen van den hun door hun ouders ingeprinten geest van onderdanigheid en gelatenheid. Hij wekt hen op om dien geest van zich af te schudden en zich tegen vernederingen te verzetten. Hij verwijt 't ook zijn landgenooten, dat zij nog steeds zoo'n werk maken van landsbetrokkingen, liever dan hun kennis aan te wenden om zich vrij te maken, om zich op het gebied van handel en industrie te bewegen en zich zoodanig financieel op te werken, dat zij tot dezelfde hoogte als de Europeanen komen.

Een wijze opmerking. In het *Vrije Woord*, het orgaan van den heer Sneevliet, verklaarde deze, dat de meeste S. I. afdelingen en Insulinde „zonder karakter” zijn, omdat zij hun vreugde betuigd hebben aan een schijnvertooning, als de Volksraad. Hij prees verder de houding der Chineezers, die geweigerd hebben aan de verkiezingen voor dien Raad deel te nemen. De *Perniagan* deelt mede, dat *Kèok* hier tegen opkwam. Hij zeide: de heer Sneevliet is een Hollander, de Chineezers zijn Chineezers. Zij hebben beiden een moederland, waarheen zij kunnen gaan, als 't hun in Indië niet langer bevalt. De Inlanders zijn op Indië aangewezen. Zij erkennen, dat de Volksraad in zijn tegenwoordige samenstelling nog niet de stem van het Ind. volk weergeeft, maar willen dien toch beschouwen als het zaad, dat met volle kracht tot ontwikkeling moet worden gebracht, opdat ten slotte het doel kan worden bereikt. Zonder begin is er ook geen einde. Zou de heer Sneevliet wel de logica van dit streven begrijpen? *Kèok* vrees, dat zulks niet het geval is.

„Insulinde”. De verschillende plaatselijke afdelingen van *Insulinde* hebben, volgens hetzelfde blad, openbare vergaderingen gehouden, waar met algemeene stemmen moties werden aangenomen van de volgende strekkingen:

- 1e. dadelijke inwerkingtreding van art. 111 van het Regeeringsreglement;
- 2e. intrekking van art. 47 R.R.;
- 3e. intrekking van de artt. 63a en b van het Strafwetboek voor Europeanen en artt. 66a en b van het Strafwetboek voor Inlanders;
- 4e. intrekking van art. 341 Strafwetboek voor Europeanen en art. 343 Strafwetboek voor Inlanders;
- 5e. een gelijke rechtspraak voor alle rassen;
- 6e. invoering van algemeen kiesrecht, opdat werkelijk alle ingezetenen van N.-I. medezeggenschap zullen hebben in het Bestuur, en
- 7e. uitbreiding en verbreding van het onderwijs, opdat Indië voor de voorziening in alle betrekkingen onafhankelijk kan worden van het buitenland en ook van Nederland.

Te Batavia opponeerde een der Inlandsche leden tegen de motie sub 3; hij vermeende, dat deze artikelen noodig waren om de Europeesche pers te remmen in haar schelden, vernederen en beleedigen van den Inlander. Hij achtte het voldoende de Regeering er op te wijzen, om zorg te dragen, dat de rechters, indien zij deze artikelen toepasten, geen onder-

scheid zullen maken tusschen de verschillende landaarden. De verslaggever van Tegal had bezwaar tegen de motie sub 5, daar naar zijne meening een gelijkstelling in zake strafrecht ook die in zake privaatrecht tengevolge moest hebben. Van dit laatste zouden de Inlanders ongetwijfeld de dupe zijn, omdat zij in ontwikkeling nog ver ten achter staan bij de andere rassen.

Van Vreemde Koloniën en Verre Landen

De toekomst van Britsch-Indië.

Montague, de staatssecretaris voor de koloniën, heeft na terugkeer van zijn officieel bezoek aan Britsch Indië, een rapport ingediend, dat mede ondertekend is door Lord Chelmsford, den onder-koning. Hoewel de inhoud ons nog slechts bekend is voor zoover de telegraaf dien heeft overgeleid, is deze zeker van voldoende belang om de hoofdpunten reeds weer te geven, al zal nadere kennismaking ons vermoedelijk wel aanleiding geven er later nog op terug te komen.

In de richting van de verwezenlijking van zelfbestuur voor Indië wordt aanbevolen een aanzienlijke mate van verantwoordelijkheid op verscheiden gebied voor de provinciale, wetgevende lichamen, die samengesteld zullen zijn uit rechtstreeks gekozen vertegenwoordigers, met rechten, die zoo volledig zullen zijn als de toestanden en verhoudingen dit mogelijk doen zijn.

Een speciaal daartoe ingesteld bureau van onderzoek zal overwegen welke verdere onderwerpen aan de openbare controle zullen kunnen worden overgedragen; voorts de instelling van een commissie in het Lagerhuis voor Indische aangelegenheden; de oprichting van een secretariaat van den Raad van State en een speciaal departement voor Indië; bovendien een Indische „Privy council” en een Raad van vorsten.

In de meer uitvoerige uiteenzetting van 't Indische vraagstuk, wordt waardeerd gewag gemaakt van den moed en het geduld, waarmede het bestaande regeeringsgebouw in Indië is opgetrokken en van de door Indië betoonde sympathie voor de zaak der geallieerden. Naast de regeering der kolonie zal aan de plaatselijke besturen een zoo groot mogelijke onafhankelijkheid en verhoogde verantwoordelijkheid moeten worden gegeven. De provincies zullen de grootste wetgevende, financieele en administratieve onafhankelijkheid ten opzichte van de regeering in Indië moeten krijgen, die vereenigbaar is met een behoorlijke onthefing van de eigen verantwoordelijkheid van die regeering.

De wetgevende vergadering in Indië is tot een totale sterkte van ongeveer 100 leden op te voeren. De Raad van State zal 't uiteindelijk wetgevend gezag vormen in aangelegenheden, waarvoor de regeering zich dit voorbehoudt. Die Raad bestaat uit 50 leden, buiten den gouverneur-generaal, 21 worden gekozen, 29 benoemd.

't Verder ontwikkelen van 't bestuur in de richting van een volkomen zelfstandige verantwoordelijkheid, moet afhangen van de mate, waarin de gezamenlijke kiezers blijk geven van een werkzaam en verstandig gebruik van 't stemrecht te maken. 't Bereiken van 't doel zal ruimschoots afhangen van de inspanning van 't Indische volk zelf.

't Rapport zij ook voor de Nederlandsche regeering geschreven!

Vriendschapsbanden in Palestina.

Bij de poging om in Palestina een nationale woonplaats voor 't Joodsche volk in te richten, is rekening te houden met de gezindheid der betrokken bevolking, in 't bijzonder met de Arabieren. Voor den oorlog waren de betrekkingen tusschen Joden en Arabieren niet steeds rooskleurig, de Zionistische plannen en de daaraan verbonden politieke plannen stonden den Arabieren niet aan. De verhoudingen zijn tijdens den oorlog verbeterd. De Syriërs hebben vertegenwoordigers in Parijs, Canada en Washington, waar zij met de Entente-regeeringen op goeden voet komen, anderzijds is tusschen Engeland en Frankrijk eenheid van inzicht verkregen omtrent de Palestina-Syrië-politiek. Hiervan wenscht, volgens een schrijven in de „N. R. Ct.”, de Palestina-commissie gebruik te maken om de grondslagen te leggen voor de „entente cordiale” tusschen Armeniërs, Arabieren en Joden.

Bij een deel der Arabieren bestaat de vrees nog, dat een Joodsche immigratie hen zal kunnen verdringen. In een aan minister Balfour gezonden betoog werden de Joden geschilderd als een nadeel voor hun bureu en uitbuiters. Zij wezen de rechten der Joden af op 't land dat zij sedert 2000 jaren niet meer in handen hebben. Als Palestina onafhankelijk wordt, moet 't, volgens dit inzicht, een Arabischen staat worden, waarin de Joden minderheidsrechten kunnen verkrijgen. 't Betoog ging slechts van een 3-tal moslims uit. Van meer betekenis is, dat prof. dr. Ch. Weizmann, de voorzitter der Palestina-commissie, te Jeruzalem in tegenwoordigheid van de meest vooraanstaande mannen van alle schakeeringen een rede kon houden, waarin hij 't streven der Zionisten kon uiteenzetten. Hij zeide daarin o.a. dat 't politiek beheer over P. moet worden overgedragen aan een mogendheid, door den „Volkerenbond” aan te wijzen, tot de Zion. zelf in staat zullen zijn die macht over te nemen. De groot-moefte van Jeruzalem antwoorde overtuigd te zijn van de oprechtheid van 't Zionistisch streven en sprak den wensch uit samen te werken met de commissie voor 't welzijn van Palestina. De zaak schijnt dus vreedzaam en gunstig te verlopen.

Beslag op de katoenoogst in Egypte.

Door de moeilijkheden voor de verschepping is de Britsche regeering er toe over gegaan de katoenoogst van 't loopende jaar in beslag te nemen. Een commissie neemt de hoeveelheid, alsmede 't restant van het vorige jaar, tegen een vastgestelden prijs over. Deze bedraagt 42 dollar per kantar prima soort. Bij 't uitgeven van de bepaling hebben de autoritei-

Nederlandsche Lloyd - Amsterdam

OPGERICHT A^o 1853.

Maatsch. Kapitaal f 4,000,000.-. Reserven f 2,072,959.-
Hoofd-Directeur: J. TER MEULEN.

Brand- en Inbraakverzekering.

Kantoor v. Zuid-Holl.: Faber v. Riemsdijkstr. 4, 's Hag^o.
Directeur: B. JANSEN.

Rotterdamsche Bankvereniging

Kapitaal en Reserven f 66.000.000.-

ROTTERDAM AMSTERDAM 's-GRAVENHAGE

Boompjes

Delfshaven
Feijenoord
Glashaven
Schiedam
Vlaardingse

Rokin

Zaandam

Mauritskade

Bezuidenhout
Kneuterdijk
Naaldwijk
Rijswijk
Scheveningen

Handelscredieten.

Voorschotten in rekening-Courant.

Deposito's.

Cheque-Rekeningen met rente-vergoeding.

Gelegenheid tot open en gesloten bewaargeving.

SAFE-DEPOSIT.

Nationale Bankvereniging

Kapitaal en Reserven f 7.200.000.-

Hoofddirectie en Centrale Administratie te Utrecht.

Alkmaar

Alphen a/d Rijn
Amersfoort
Apeldoorn
Arnhem
Assen
Barneveld
Bodegraven
Boreulo
Boskoop
Coevorden
Culenburg
Delft
Den Burg (Texel)
Deventer
Doetinchem
Dokkum
Dordrecht
Drachten
Ede
Franeker

Geldermalsen

Gouda
Gorinchem
Groenlo
Groningen
Haarlem
Harlingen
Heerenveen
Helder (den)
Hengelo (O.)
Hoogeveen
Hoogezand
Hulst
Katwijk
Leenwarden
Leiden
Lochem
Meppel
Middelburg
Nijmegen
Oostburg

Purmerend

Schagen
Schoonhoven
Slidrecht
Sneek
Stadskanaal
Terneuzen
Tholen
Tiel
Uithoorn
Utrecht
Veendam
Veendaal
Vlissingen
Wildervank
Woerden
IJmuiden
Zeist
Zierikzee
Zutphen
Zwijndrecht

DISCONTEEREN EN INCASSEEREN
WISSELS OP BINNEN- EN BUITENLAND

MEIJER & Co.

Commissionairs in Effecten.

Rokin 55 Amsterdam

SPECIALE AFDELING INCOURANTE FONDSSEN.

Vraag en aanbod van Indische Fondsen.

Vertegenwoordigd te 's-Gravenhage.

TAAMS & KEYSER

Bankastraat 10 's-Gravenhage

IN EFFECTEN.

Speciale afdeling Incourante Fondsen.

Cultures - Industrie - Handel.

Ons blad wordt op aanvraag geregeld toegezonden.

COUPONS.

REK.-COURANT.

BLOM & VAN DER AA

ASSURANTIËN

AMSTERDAM, Beursplein 5 (Effectenbeurs).

TELEGRAM-ADRES: BLOMA—AMSTERDAM.

INTERC. TEL. NOORD:

Nos. 2247 — 3174 — 2192 — 7783 — 6704.

Belasten zich met de uitvoering van
assurantie-orders, al of niet inclus
oorlogsgevaar, onverschillig van
welken aard.

**Sluit Uw Molest-, Bagage-, Noodhavenkosten-, Brand- en Inbraakverzekeringen bij
W. LEDEBOER - WIJNSTRAAT 130 - ROTTERDAM.
Billijke Premiën. Gunstige Voorwaarden.**

ten een toelichting gepubliceerd. Zij wijzen op 't voordeel van een vasten prijs zonder risico, en zonder de bezwaren aan opleggen en transport verbonden. 42 d. is meer dan 't dubbele van den prijs vóór den oorlog, zoodat de winst aanzienlijk is. 't Moederland zal trachten in ruil die artikelen te zenden, waaraan Egypte 't meeste behoefte heeft. Om alle wantrouwen uit den weg te ruimen, stelt de schatkist een groote som beschikbaar ter dekking van de inkoop.

Volgens „The Manch.-Guardian” heeft deze maatregel de weefindustrie van Lancashire gered. Vele fabrieken stonden op 't punt te sluiten, andere zouden 't bedrijf beperken. Nu hoopt men dit alles te boven te komen.

Mag men de „Néue Orient” gelooven, dan komt de maatregel in Egypte echter alleen de groote eigenaars ten goede. De invoer van artikelen is onvoldoende, de kleine man zou met armoede en gebrek bedreigd worden.

Mehmed V.

Toen de Jong-Turksche partij de bovenhand kreeg, zou 't in een ander land een punt van overweging hebben kunnen uitmaken of 't niet logisch en in de lijn had gelegen de monarchie af te schaffen. Maar de Groote Heer te Stamboul wordt beschouwd als de opperpriester van alle Mahomedanen, ook van de velen, die buiten Turkije leven, het zou dus niet verstandig zijn geweest hem te ontroonen. Daar de destijds heersende sultan Abdoel Hamid het vertrouwen der Jong Turken verspeeld had, moest hij vervangen worden. Zij meenden in zijn broeder een man gevonden te hebben, die als representatieve figuur voldoende waardigheid en als staatsman voldoende meegaandheid bezat om als eerste constitutioneelen vorst op te treden. De nu overleden Mehmed V heeft door de omstandigheden gedragen naam gemaakt, maar hij heeft zelf weinig bijgedragen om de omstandigheden te richten. In de geschiedenis zal hij door 't instellen van de grondwet, door de modernisering van 't bestuur, door de oorlogen tegen Italië, tegen de verbonden Balkanstaten, met de Centralen tegen de Geallieerden vermeld worden en wellicht nog eenmaal als een groot hervormer vereerd worden.

De Turksche tabaksmarkt.

De T. tabaksmarkt wordt door een crisis bedreigt. De redenen hiervoor zijn tweeclei, de slechte regeling van den uitvoer en de speculatiewoede. De voornaamste afnemers zijn Duitschland en Oostenrijk, die ongeveer 60 percent opkopen. De T. handelaars willen van de heerschende toestanden gebruik maken om Duitschland en Oostenrijk te overreden de geheele oogst over te nemen, voordat de mededinging uit andere landen zich meer kan doen gelden. Zoowel uit Rusland als, en vooral, over zee kunnen later weer groote hoeveelheden binnen komen, hierbij wordt in 't bijzonder aan Nederlandsch-Indië gedacht. In Java liggen nu reeds meer dan 50 miljoen KG. tabak, zoo schrijft de „Neue Orient” van 5 Juni j.l., die op gelegenheid tot verscheping wachten, 37 miljoen ervan is sigarentabak.

In Turkije liggen reuzenvorraden opgestapeld. Alleen in Samsoun liggen al meer dan 30 miljoen K.G. voor rekening van de Dresdener Zigarettenkaufgesellschaft. De T. regering wil de uitvoer wel bevorderen. Het uitvoer tarief is tot 15 piasters per K.G. verlaagd. De prijzen zijn enorm gestegen en bedragen 't zeventienvoudige van die vóór den oorlog, als gevolg van de opdrijving en den zwendel.

De regering is voornemens den tabaksbouw en handel tot staatsmonopolie te maken, met Banderolletaxen. De overgang zal zoo geschieden dat de deelnemers aan de regie er geen nadeel bij hebben.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERAATUUR-OVERZICHT.

Animistisch heidendom als godsdienst.

Dr. N. Adriani vervolgt in het Juli-Nr. van „Onze Eeuw” zijn belangwekkende beschouwingen over het animistisch heidendom als godsdienst, voornamelijk bij de Toradja's van Midden-Celebes. Schr. behandelt thans het vraagstuk van wat er van het heidendom overblijft, wanneer het door het Christendom is opgevolgd; het geloof aan de minderwaardigheid der slaven, aan het bestaan van heksen en aan het nut van godsordeelen; de voorouderverering, enz.

Cultuurgebied Oostkust Sumatra.

In navolging van verschillende gemeente- en gewestelijke raden geeft het Cultuurgebied sedert Januari 1918 uit een „Blad” van den Plaatselijken Raad van het Cultuurgebied der Oostkust van Sumatra.

Teysmannia.

De eerste afl. van den 29en jaarg. opent met eene verhandeling van L. Koch: Onderzoekingen betreffende de praktijkwaarde van de lijnen selectiemethode voor verschillende éénjarige landbouwgewassen (voornamelijk rijst en katjang tanah). — C. P. Cohen Stuart schrijft een artikel over de erfelijkheidsleer in dienst der bestrijding van dierlijke vijanden. — C. Daubanton geeft weder eene beschrijving van een drietal in 's lands plantentuin te Buitenzorg voorkomende plantensoorten (met aff.), nl. van Centaurea americana (Holl. naam Amerikaansche korenbloem), Arabidaea (een klimplant

van Zuid-Amerik. geslacht), Cecropia pelata Linn. (een in tropisch Amerika inheemsche boom). — Ten slotte bevat deze afl. een kort stukje van P. W. v. d. Broek (met naschrift van W. G. D.) over de djali bras (naam van den plant, zowol als van de vrucht), welke volgens den schr. veel meer dan tot nu toe kan worden benut als voedingsmiddel. Wordt de korrel als rijst gestoomd, dan kan hij deze geheel vervangen; als pap toebereid heeft hij den smaak van gort; tot meel gestampt is het een prachtmiddel om er met tarwemeel vermengd brood van te bakken. Ook zijn van het meel pannenkoeken en andere gebakken te maken. Een ware uitkomst dus in deze tijden van voedselschaarste ook in Indië. Het naschrift van W. G. B. is minder optimistisch.

Geneeskundig Tijdschrift voor Ned.-Indië.

Afl. 1 van deel 58 (1918) bevat o.m. Rapport omtrent het onderzoek der drinkwatervoorziening van Banjer-masin, door Dr. G. Grijs. — Verslag omtrent het onderzoek der bronnen te Egaharap en Pahoman, door Dr. G. Grijs. — Experimenteële bijdrage tot de kennis van het bacillendragen bij de bacillaire dysenterie, door P. C. Flu. — Bodem-onderzoek te Soerabaja, door Dr. P. A. A. F. Eijken. — Een eenvoudige methode van watervoorziening, door Dr. P. A. A. F. Eijken. — Grondwater als watervoorziening (onderzoek van Nortonwater te Tjilatjap), door Dr. P. A. A. F. Eijken. — Waterleiding van Batavia, door Dr. P. A. A. F. Eijken en Dr. B. C. P. Jansen. — Het gehalte aan in vet oplosbare vitaminen in klapperolie, door Dr. B. C. P. Jansen. — Microchemisch onderzoek bij opsporing van muntvervalsing, door F. Weehuizen.

Opsporing van delfstofafzettingen.

In de „Ingenieur” van 6 dezer schrijft ir. E. C. Aben-danon een artikel: „Geologische arbeidsmethoden voor de opsporing van delfstof afzettingen”, waarin schr. de veel betwiste mogelijkheid betoogt der opsporing van aderertsen op geologischen grondslag.

Leergang Koloniaal Instituut.

Blijkens een door het Koloniaal Instituut uitgegeven programma (met inleiding) in brochurevorm, zal de vierde Indologische leergang worden gehouden van 16 September tot 14 December 1918 in het gebouw Keizersgracht 690 te Amsterdam.

Voor de drie tot nu toe gehouden cursussen waren 137 ingeschrevenen (o.w. 20 dames), van wie 66 voor den geheelen leergang. Bovendien voor één of meer vakken 71 ingeschrevenen, in dier voege, dat de lessen in Volkenkunde van den Indischen Archipel (Prof. J. C. van Eerde en Dr. J. P. Kleiweg de Zwaan) werden gevolgd door 119, in Maleisch (M. Joustra) door 114, in tropische gezondheidsleer (Prof. Dr. J. J. van Lohem en Prof. Dr. W. A. Kuenen) door 71, in koloniaal-maatschappelijke toestanden (Mr. J. C. Kielstra), door 71, in koloniale voortbrengselen (Dr. L. Ph. le Cosquino de Bussy), door 71, in aardrijkskunde van Ned.-Indië (C. Lekkerkerker), door 69 en in staatsinstellingen (Mr. J. Slingenberg), door 68 leerlingen.

Van de 137 ingeschrevenen waren bestemd voor een werkkring bij ondernemingen van landbouw, handel en bankwezen in Ned.-Indië 66; artsen 44; verbonden aan het Koloniaal Instituut 16; O.-I. ambtenaar 2; student 4; van verschillende beroepen 5.

Volgens den rooster wordt dagelijks gedurende twee lesuren onderricht gegeven, terwijl tevens de nadruk wordt gelegd op eigen studie onder leiding van het onderwijzend personeel en op het bezoeken van musea en koloniale instellingen. Aan het einde van elken leergang wordt aan de daarvoor in aanmerking komende leerlingen door den directeur der Afdeling Volkenkunde van het Koloniaal Instituut een getuigschrift uitgereikt, ten bewijze dat zij den leergang met voldoende of wel met goeden uitslag hebben gevolgd.

Men kan zich voor den leergang laten inschrijven aan bovengenoemd adres, tegen storting van f 25.— Voor het volgen van afzonderlijke leervakken wordt f 5.— per leervak gestort.

Uit Suriname.

Onder dit opschrift schrijft „Neerlandia” van Juli: „Het bestuur van deze kolonie heeft een weg naar Abraham Crynssen genoemd. Deze zeevaarder was voor Suriname wat Koen voor de Oost was (zie over de rol, die hij in de stichting van Ned.-Guyana heeft gespeeld, het hoofdartikel in het Febr. No. 1917).”

Scheepshuishouding bij de O.-I. Comp.

In het 1 Juli-Nr. van „Het Nederlandsche Zeewezen” vervolgt S. Kalf zijn artikel over de huishoudelijke aangelegenheden op de schepen der O.-I. Compie. Achtereenvolgens omschrijft hij de werkkring en bevoegdheden van den konstabel en zijn maat (die het opzicht hadden over het scheepsgeslacht), den hoogbootsman en den schieman (belast met den zorg voor want en zeilen, sloepen en pompen), den kok en den bottelier (de een spijsbereider, de ander spijsuitdeeler) den provost geweldiger (belast met de uitvoering der aan het scheepsvolk opgelegde straffen) enz. enz.

De Tropische Natuur.

Inhoud der April-afl.: Rimboeleven in Sumatra, door Edw. Jacobson (slot). — Een giftslang met een goede reputatie (Lachesis wagleri, Mal. Oeloor tjantik manis), door J. Schild (met ill.). — Indische duinplanten (vervolg). — Uit een voliëre, door Th. van Dort. — Een sluipmoordenaar (insect: Cycanus collaris F.) door S.

NEDERLANDSCH INDISCHE HANDELSBANK
AMSTERDAM BATAVIA 's-GRAVENHAGE

Ampenan, Bandoeng, Cheribon, Hongkong, Indramajoe, Medan, Menado, Pekalongan, Probolinggo, Semarang, Singapore, Soerabaya, Tegal, Tjilatjap, Weltevreden.

Kapitaal f 35.000.000.—

Reserven f 17.400.000.—

AMSTERDAMSCH BANK - Amsterdam

Kapitaal . . . . . f 29.362.100.—
Reservefonds . . . . . 19.475.000.—
Bijzondere Reserve . . . . . 2.000.000.—

ALLE BANKZAKEN

Geldersche Credietvereniging

belasten zich met alle bankzaken.

DEPOSITO's.

VEILIGHEIDSKELDER.

Bakkerstraat

Arnhem.

VOORSCHOTTEN vanaf f 500.—, onder zakelijke of persoonlijke zekerheid, al dan niet met inpandegeving polis levensverzekering.....

N.V. „Voorschotbank de Nederlanden”
Frederikstr. 2 Kapitaal f 1.000.000 's Gravenhage

Geeft 4,5% Schuldbrieven uit in stukken van f 1000.—, f 500.— en f 100.—, onder Trustee-toezicht.

ARNOLD GILISSEN & Co.

Kneuterdijk 16 - Tel. Nrs. 5093 & 7219 - 's-Gravenhage

Belasten zich met:
AAN- EN VERKOOP VAN EFFECTEN
VERZILVEREN VAN COUPONS
SLUITEN VAN PROLONGATIËN
OPENEN REKENING-COURANT
ON NEMEN

GELDEN à DEPOSITO.

NEDERLANDSCH-INDISCHE ESCOMPTO MAATSCHAPPIJ

OPGERICHT IN 1857.

Agentschap: 's-Gravenhage, Prins Hendrikplein 14

BELAST ZICH MET ALLE MOGELIJKE BANKZAKEN.

SAFE-DEPOSIT.

Eerste Nederlandsche Hypotheekbriefbank

LANGE VIJVERBERG 9 - 's-GRAVENHAGE

Gemeenschappelijk Kapitaal f 3.000.000.—

Reserves . . . . . 315.000.—

VERSTREKT Gelden onder eerste hypothecair verband, tegen voordeelige voorwaarden.

GEEFT af Algemeene Hypotheekbrieven, gecontroleerd door het Algemeen Administratie- en Trustkantoor te Rotterdam.

Leefmans. — Een merkwaardig grasgalletje, door D. van L.

Speciale aandacht verdient het zeer interessante artikel van J. Schild over genoemde slangensoort, waarvan het tot nu toe heette (ook Brehm vermeldt het) dat zij door vogeltjes zou gevoed worden; na jarenlang observeren is het eindelijk aan schr. gelukt deze bewering naar de spreekjes-wereld te kunnen verwijzen.

Uit militaire periodieken.

Orgaan van de Ned.-Indische Krijgsvereniging. Maart 1918. Bevat o.m.: De strijd tegen de prostitutie in 't Britsch-Indische leger. — De officiersvereniging tot onderlinge ondersteuning van nagelaten betrekkingen. — De voeding in de militaire ziekeninrichtingen, door H. W. Borel. — Het commanderen, door T. Koeseema.

Id. April 1918. Milicien-Ziekendragers, door H. L. Roelfsema. — De ontvangst van jonge officieren bij hun corps, door F. T. — Woningnood te Soerabaja, door Brest van Kempen. — Moeten door de betrekking van officier van wapening 20 officieren aan den troepen dienst worden onttrokken? door A. Merkelbach. — Legerparade en hoe zij door ons kan worden bevorderd, door A. van Pelt. — De legereeniging. — De rechtspositie van den Indischen officier, door M. A. C. Coester.

Indisch Militair Tijdschrift. Maart 1918. Het gebruik van de Artillerie gedurende de groote manoeuvres in Sept. 1916. De slag bij Tjibinong (slot), door J. B. van der Poll. — Landingen der Japanners in den Russisch-Japanschen oorlog 1904—1905, door v. H. — Eenige aantekeningen op het V. V., door D. Boeije. — Eenige opmerkingen naar aanleiding van het V. S. I., door L. J. J. M. Tabbers. — Aanvulling, werkwijze en organisatie van de Intendance, door B. H. J. van Deutekon.

Wenken voor insecten-verzamelaars.

De firma Visser en Co. te Weltevreden heeft de schetsen van den bekenden natuuronderzoeker Edw. Jacobson, indertijd verschenen in „De Tropische Natuur”, onder den titel „Wenken voor insecten-verzamelaars in de tropen”, in een bundel vereenigd, opnieuw uitgegeven. Ieder, die in de tropen insecten verzameld heeft, zal de ondervinding opgedaan hebben dat daar geheel andere eischen aan het gereedschap voor de vangst en aan de methode van prepareren en conserveren gesteld dienen te worden dan in Europa. De aanwijzingen, in dit boekje bijeengebracht, zijn de vrucht van een langdurige ervaring in de tropen. Ieder, die aan verzamelen van kevers of vlinders doet, zal hierin iets van zijn gading vinden.

De positie van de Europeesche Fuseliers.

In het Indische „Vrijzinnig Weekblad” (Nrs. 29 en 30) vervolgt Pénard zijn beschouwingen over de positie der Europeesche fuseliers in het Indische leger en geeft hij de wegen aan, welke z.i. naar verbetering dier positie kunnen leiden. Zijn voorstellen zijn te splitsen in 2 rubrieken:

1°. die, welke er op berekend zijn, den Europeeschen militair voor een passende betrekking in de burgermaatschappij na expiratie van dienst geschikt te maken (leeren van nuttige ambachten, enz.).

2°. die, welke het leven van den soldaat in dienst zouden kunnen verbeteren en veraangenamen, waarbij hij speciaal zegt: 1. De cantines moesten voortaan niet buiten doch in de kampementen worden gevestigd en dienen een algeheele gedaantewisseling te ondergaan; 2. Men geve den soldaat behoorlijke slaap- en eetzaalen (de laatste ontbreken bijna overal); 3. Buiten de kazerne geve men den soldaat afleiding en vermaak in militaire- of soldaten-tehuizen; 4. De vrouw moet uit de kazerne (d.w.z. geen afschaffing van het concubinaat, maar voor ieder der in concubinaat levenden een afzonderlijk woon- en slaapvertrek).

De Indische Mercur.

Inhoud van No. 27: Prijs van suiker in eenige landen op 1 Juli 1918, door Dr. H. C. Prinsen Geerlig. — Methode ter bepaling van het vochtgehalte in palmvet, door F. C. van Heurn. — Belawan-Oceaanhaven, besproken door W. H. M. Schadee. — De huidige positie van Javathoe op de wereldmarkt en de kansen op verbetering. — Reorganisatie in de Vorstenlanden. — Begroeting van Curaçao over 1918. — De buitenlandse handel van China. — De overzeesche handel en den oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. Enz., enz.

Arbeidersverzorging in de Lampongs.

Als mededeeling van het Hygiënisch Comité van het Ned.-Indisch Landbouw-Syndicaat is verschenen een geïllustreerde studie van Dr. H. N. van der Heyden over de arbeiders-verzorging in de Lampongs (overgedrukt uit de Mededeelingen van den Burgerlijken Geneeskundigen Dienst in Ned.-Indië). De schr. deed (met Prof. Dr. W. Schüffner) in 1914 een onderzoek naar de oorzaken van den slechten gezondheidstoestand der koolies in de Lampongs, waarvan de resultaten in dit geschrift worden vastgelegd. Achtereenvolgens behandelt Dr. v. d. H.: de gevolgde werkwijze; de voornaamste bedrijfsziekten (Beri-beri, mijnworm-ziekte, dysenterie, malaria); conclusies, bijlagen.

Sisal.

In het jongste Nr. van „In- en Uitvoer” wijdt J. F. v. O. een kort artikel aan de Sisal (een agaveplant welke uitstekende touwvezels oplevert), waarbij hij er op wijst dat de behandeling dier vezels in ons Indië nog veel te wenschen overlaat, blijkens de hier te lande in touwfabrieken aanwezige monsters. Niet alleen dat niet voldoende schoon gemaakte bundels veel voorkomen, maar vele pakken, die op het oog een goede soort bevatten, bleken gedeeltelijk te bestaan uit buitengewoon korte vlechtjes, die klaarblijkelijk opzettelijk bijeengebonden en in de betere soorten gestopt waren. Wil men dat de Nederlandsch-Indische vezels een goeden naam krijgen, dan dienen de Indische belanghebbenden den strijd tegen bedrog aan te binden, meent schr.

Indië. Geïllustreerd Weekblad.

Inhoud van No. 14: Ambonneezen, door N. — Een pionier (Adolf, hoofd eener in 1915 te Siak geopende school), door Dr. G. J. Nieuwenhuis. — Balische Schetsen. 1. Wajan Kadjeng. Van de ramp te Bali, door H. Lauersdonn.

Die Maultrommel.

No. IV—VI (jaarg. 1917) van het „Zeitschrift für Ethnologie” bevat een geïllustreerd artikel van C. Sachs: Die Maultrommel. Eine typologische Vorstudie, waarin ook verschillende dier instrumenten beschreven worden in gebruik bij stammen van den Indischen Archipel.

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West”, Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags:

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Nieuwsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruisblad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zending-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvenden en industriëlen middenstand, Financieel Nieuws- en Uitlotingsblad, Exportblad, Indië, Ons Land, Ned.-Indië Oud en Nieuw.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; De Sumatra Post; De Sumatra Bode; Suriname; Tjahaja Sumatra; Weekblad voor Indië, De Banier; De Ind. Gids; Neerlandia; Koloniaal Tijdschrift; Vrede door Recht; Onze Vloot; Ons Leger; Maandblad voor Vrouwenkiesrecht; Theosophisch Maandblad; Korte Verslagen van de Verg. der Tweede Kamer der Staten-Generaal; Financieel Nieuws- en Uitlotingsblad; Brochures, enz., benevens een Bibliotheek.

Mededeelingen.

Van de Commissie voor den Nederl.-Franschen Handel (Den Haag):

De Commissie voor den Nederlandsch-Franschen handel is thans als volgt samengesteld:

Prof. Dr. H. Blink, Voorzitter der Vereeniging voor Economische geographie te Den Haag; A. Cambresy d'Ancona, Alg. Gedelegeerde van het Comité du Commerce franco-hollandais te Parijs; K. J. A. G. Baron Collet d'Escury, Voorzitter v. d. Alg. Nederlandschen Zuivelbond te Kloosterzande; H. J. Knottenbelt Azn., Agent der Nederlandsche Handel-Maatschappij te Rotterdam; Ernest Laane, Bankier te Bergen op Zoom; Z. G. Ph. Marcella, oud-zeeofficier en Directeur der Internationale Scheepshypotheekbank te Rotterdam; Mr. H. A. van Nierop, Directeur der Amsterdamsche Bank te Amsterdam; J. M. J. Schaepkens van Rimpst, Voorzitter van de Kamer van Koophandel te Maastricht; Mr. W. C. Th. van der Schalk te Amsterdam; Dr. D. F. Scheurleer, Bankier te Den Haag; Mr. Dr. W. F. J. G. Snijder van Wissenkerke, Voorzitter van den Octrooiraad te Den Haag; Mr. Dr. J. P. van Tienhoven, Directeur der Rotterdamsche Bankvereeniging te Amsterdam; M. Paul Voute, Lid der Firma Mirandolle, Voute en Co. te Amsterdam; Mr. H. K. Westendorp, lid der Firma Westendorp en Co. te Amsterdam.

Het Algemeen Secretariaat wordt waargenomen door den heer A. Cambresy d'Ancona, daarin bijgestaan door den heer N. W. van Herwaarden.

Het ligt in de bedoeling genoemd Hoofdbestuur binnenkort alsnog aan te vullen met vertegenwoordigers uit de kringen van exporteurs, importeurs, handelsagenten, het transport- en assurantiëwezen. Ook met de betr. Vereenigingen van belanghebbenden zal zij zich te dier zake in verbinding stellen en zal zij praktische samenwerking op hoogen prijs stellen.

Van de oprichting af mocht de Commissie zich verheugen in de warme belangstelling der betrokken autoriteiten; ook in die der bekende organisaties op economisch gebied en de belanghebbenden bij genoemde handel zelf. Dank zij dien dankbaar aanvaarden steun beschikt zij thans over een uitgebreid en waardevol inlichtingenmateriaal, hetwelk te zijner tijd ter beschikking van belanghebbenden zal worden gesteld.

Daarnaast houdt de Commissie zich bij voortduring op de hoogte van de talrijke wijzigingen van ingrijpenden aard, welke zich ten aanzien van de voortbrenging, de verdeling en het verbruik in beide landen en hunne resp. koloniën voordoen en vertrouwt zij op die wijze een bescheiden bijdrage te kunnen leveren tot de economische paraatheid van het Nederlandsche volk bij het sluiten van den vrede.

De Commissie stelt zich voor binnenkort meer uitvoerige mededeelingen omtrent het resultaat van hare werkzaamheden te kunnen doen.

LEDEN of ABONNÉ's, die het Weekblad niet tijdig ontvangen, en hun, die VERHUIZEN, wordt verzocht hiervan bericht te zenden en het nummer van de adresstrook op te geven aan den Administrateur, Heulstraat 7, Den Haag, Tel. 4519.

Voor een liefhebber. - Indische Wapens

3 stuks, w.o. 1 met massief zilver en hertshoorn gevest en gedreven zilver gemonteerde schede. Prachtig gedamasceerd. **lets zeer bijzonders.** Een Klevang met ijzerhout en koper gevest. Een Kri fraai gedamasceerd en gesneden gevest. Samen voor den spotprijs van f 60.-. Desverl. teek. toegezonden. Brieven onder letter W. aan het Bureau van dit Blad, Nobelstraat 20, Den Haag.

THE BERLITZSCHOOL OF LANGUAGES

welbekend bij allen, die met verlot in Nederland vertoeven
DEGELIJK ONDERWIJS in
Duitsch, Engelsch, Fransch, Spaansch, Italiaansch, enz.
Let op het juiste adres der origineele Berlitzschool over de Waalsche Kerk.
58a NOORDEINDE Niet boven Krul TEL. 2234

A. M. CORNELISSEN
Telef. 746 - ARNHEM - Steenstr. 83

.SANTAIRE INSTALLATIËN.
VERLICHTING
VERWARMING

Aanleg van Gas-, Water- en Electr. Leidingen

J. FONDERIE Jr. Kort Achterom No. 17, (achter de Veenestr.) 's Gravenhage, Tel. 6102. - Gevestigd sedert Ao 1839.
Specialiteit in: STAALWAREN.
Groote sortering in TAFEL- en DESSERTMESSEN
ZAKMESSEN, SCHEERMESSEN,
SCHEERAPPARATEN SCHAREN.

Olympia Theater

Prins Hendrikplein 3 Tel. H. 9521

Passage-Bioscope

Telefoon H. 3731

Elken Vrijdag nieuw afwisselend programma

Olympia Theater doorloopende voorstelling, aanvang acht uur.

Plaatsbespreking kan per telefoon geschieden.

J. M. van KEMPEN & ZONEN
 Kon. Ned. Fabriek van Gouden en Zilveren Werken.
VOORSCHOTEN.
 FILIALEN te Weltevreden, Rijswijk 17;
 's-Gravenhage, Plaats 2; Rotterdam, Hoofdstee 26;
 Utrecht, Choorstraat 32; Middelburg, Lange Delft 138.

J. A. J. REMMERS, Prinsstraat 73a
 's-Gravenhage....
 HORLOGES, KLOKKEN, PENDULES
 .....ARMBANDHORLOGES.....
 GROOTSTE SORTERING. LAAGSTE PRIJZEN.
 Speciaal Reparatie-atelier v. Antique en Moderne Uurwerken

LUXE BROODFABRIEK
PAUL C. KAISER
 HOFLEVERANCIER
Brood - Beschuit - Banket

Vereeniging OOST en WEST.
Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoert 187**, zijn van **10-12** en van **2-4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

- Muziek- en Zanglessen.
- Teeken- en Schilderlessen.
- Lessen in moderne talen.
- Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.
- Opleiding admisse examens H. B. S. en Gymnasium.
- Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.

- Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
- Dame als Hoofd - of hulp in de huishouding.
- Kinderjuffrouw in Indië.
- Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
- Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer **J. A. SOETENS, Buys Ballotstraat 15.**
 Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs, enz.
 Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoert 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie, hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West”, die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaattlessen in Indische talen.

- A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
- Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
- S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
- IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informatie Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
- MAS SAMSI, Leeraar Mal. taal aan de Handelschool te Rotterdam, Schietbaanlaan 19, Rotterdam — Javaansch. — Maleisch.
- P. DE HAAN, Gep. N.-I. Onderwijzer, Velperbinnensingel 7, Arnhem. — Maleisch. — Land- en Volkenkunde. (In het bezit van aktes in beide vakken).

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West”, Heulstraat 17, Den Haag, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

- a. Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn, door J. H. en H. B.
 Prijs: 1 exemplaar f 0.10, porto f 0.01; 50 ex. f 2.80,
 voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen” f 2.20 per 50 ex., plus 25 cent voor frankkosten.
- b. Onze Oost II. Iets over den Inlander en zijn Zieleleven, door T. J. BEZEMER.
 Prijs: 1 exemplaar 5 cent, porto f 0.01; 50 ex. f 2.—;
 voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen” f 1.55 per 50 ex., plus 25 cent voor frankkosten.

** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West”, Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

- a. Onze West: De Kolonie Suriname, door REMAN IRUS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
- II. De Kolonie Curaçao, door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás” te Curaçao.
 Prijs per exemplaar f 0.25 en f 0.03 frankkosten
- b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.
- No. I. De Bestuursambtenaren in Nederl.-Indië. (2de, geheel omgewerkte druk met 8 foto's).
 Prijs: f 0.75 per exemplaar en f 0.03 frankkosten
- No. II. De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie. (2de, verbeterde druk).
 Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.02 frankkosten.
- No. III. De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.
 Prijs: f 0.15 per exemplaar en f 0.01 frankkosten.
- No. IV. De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.
 Prijs: f 0.40 per exemplaar en f 0.03 frankkosten.
- No. V. De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.
 Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankkosten.
- No. VI. De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië. (2de verbeterde druk).
 Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankkosten.
- No. VII. De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.
 Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankkosten.
- No. VIII. De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.
 Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankkosten.
- No. IX. De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederl.-Indië. (2de verb. druk).
 Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankkosten.
- No. X. De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.
 Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankkosten.
- No. XI. De Geëmployeerde bij de Rubber-(caoutchouc) cultuur en bij eenige Bergcultures in Nederl.-Indië.
 Prijs: f 0.40 per exemplaar en f 0.02 frankkosten.

N.B. Beleeft verzoek bij bestelling het kostende vooral per postwissel of in postzegels toe te zenden aan het Informatie-Bureau, Heulstraat 17, te 's-Gravenhage.

AUTOMOBIEL-TECHNICUM
 Charlotte de Bourbonstraat 63-65. 's Gravenhage
 Directeur: G. F. STEINBUCH c.c. ing., Corn. Speelmanstraat 42, Tel. 204.
Cursussen voor Automobilbestuurders, voor Chauffeurs en voor Reparateurs.
 Prospectus op aanvraag.
 Bij voldoende deelname speciale DAG- of AVOND-cursussen te organiseren voor verlofgangers.

Vleugels, Piano's
Kunstspel-Piano's, Orgels
 Verhuur PIANO's van f 5.- p. mnd of f 50.- p. j. af.
 VLEUGELS „ f 8.- „ „ „ f 80.- „ „
 REPARATIE - STEMMEN - RUIL.
 Afdeeling Gebruikte Instrumenten.
 Speciale Inrichting voor het gereedmaken voor de TROPEN.
GOOSEN & SWAGERMAN
 DEN HAAG - BOEKHORSTSTRAAT 149

MAISON LUERS FRÈRES
 HOFLEVERANCIERS
 Paleisstraat 6 Amsterdam
 UITRUSTINGEN voor TROPISCHE LANDEN
 Eigen fabriek.

Instituut ROELIJN
 Theresiastraat 77 's-Gravenhage
 INTERN EN EXTERN.
 Eigenares en Directrice: Mejuffr. J. ROELIJN.
Machineschrijven
Stenografie
Talen
Boekhouden
 PROSPECTUS OP AANVRAGE. . . . .
 . . . . . GRATIS VERKRIJGBAAR

HET CENTRUM PARKSTRAAT 91a DEN HAAG.....
 Lancia en Jackson Automobielen
 Garage, dag en nacht geopend.
 Reparatie-werkplaats.
 Bijkantoor der gelijknamige firma te BATATIA

DENS' Schoenenmagazijn
 SPUI No. 6, bij de Lange Poten. DEN HAAG.
 Filialen: Tilburg en 's-Hertogenbosch.
 Elegante Modellen. - Goede Pasvorm.
 Uitsluitend EERSTE KLAS Fabrikaten.

Spiegelfabriek en Kunsthandel. — Ecadrementen in alle genres. — Speciale Inrichting voor Vergulden.
PH. DE VOGEL
 OOSTERSTRAAT 45 - Tel. 365 - GRONINGEN
 Kunstzaal met doorlopende Tentoonstelling van Schilderijen, Etsen en Gravures. . . . .

